

DEN FÆRØISKE ORNITHOLOGIS HISTORIE INDTIL AAR 1800

AF

FINN SALOMONSEN

Kilderne til den danske Ornithologis Historie er samlede af SCHIØLER¹ og i kortfattet Form for nyligt af HELMS². Ingen af de to Forfattere behandler imidlertid Færøerne, skønt disse Øer administrativt regnes med til Danmark, men det skyldes nærliggende Grunde. Færøernes Fugleliv er nemlig ikke alene meget forskelligt fra det øvrige Danmarks, men er ogsaa beskrevet af helt andre Forfattere. Et Gennemsyn af den danske ornithologiske Literatur vil vise, af det første Værk, nemlig THOMAS BARTHOLIN's Afhandling om Svanens Anatomi, stammer fra 1650; de næste ornithologiske Beskrivelser hidrører fra det 17. Aarhundredes store Museumskataloger udarbejdet af WORM, OLEARIUS, JACOBÆUS o. a., men en egentlig Liste over Danmarks Fugle publiceres først af Præsten PEDER SYV 1702³, og først 1763—76 udkommer de bekendte Fugleværker af MORTEN THRANE BRÜNNICH, OTTO FRIDERICH MÜLLER og ERIK PONTOPPIDAN, hvem den første videnskabelige Behandling af Danmarks Fugleliv maa tilskrives, men som ikke helligede Fuglenes Biologi nogen særlig Opmærksomhed.

I Modsætning hertil var Færøernes Fugleverden allerede længe forud kendt og beskrevet, hvad vistnok kun de færreste er klar over. En stor Del af de ældste Optegnelser om Færøer-

¹ E. LEHN SCHIØLER: Danmarks Fugle, med Henblik paa dei Grønland, paa Færøerne og i Kongeriget Island forekommende Arter. Vol. I, Kap. I. 1925.

² O. HELMS: Kort Udsigt over Dansk Ornithologi fra de ældste Tider til omkring 1900. D. O. F. T., XXVI, 1932, p. 81—102.

³ PEDER SYV's Haandskrift om Danske Fugle er udgivet og kommenteret af SVEND DAHL i D. O. F. T., III, 1908, p. 100—112.

nes Fugle opbevares nemlig kun som Haandskrifter eller findes som spredte Meddelelser i latinskskrevne Værker. Naar Færøernes Fugleliv i den ældre Tid var bedre kendt end Danmarks, ja — kan man godt sige — bedre end de fleste andre europæiske Landes, skyldtes det, at Fuglelivet her mere end noget andet Sted spiller en Rolle økonomisk for Befolkningen, og at denne derfor lever i intim Kontakt med Naturen paa disse afsides Øer.

Jeg skal i det følgende gaa kronologisk frem og begynder med Omtalen af de ældste Vidnesbyrd om det færøiske Fugleliv, af hvilke enkelte Spor gaar helt tilbage til Sagatidens ældste Bebyggelser paa Færøerne.

Middelalderen.

Allerede i det ældste Dokument omhandlende Færøerne »*De mensura orbis terræ*«, forfattet af den irske Munk DICULUS Aar 825, som skildrer Tilstandene i sidste Halvdel af det 8. Aarhundrede, omtales, at »Øerne var dengang fulde af forskellige Slags Søfugle«, men der gives ingen nærmere Oplysninger¹. De store Fuglebjerge med deres tusindtallige Befolkning af Alkefugle og Maager var dengang som nu et saa karakteristisk Træk for Øerne, at den Tilrejsende ikke kunde undgaa at lægge Mærke dertil, og i DICULUS's kortfattede Beskrivelse af Færøerne nævnes derfor ganske naturligt det rige Fugleliv ved Kysterne som en af Stedets Ejendommeligheder. De irske Munke, som var Færøernes første Kolonisateurer, blev i den første Del af det 9. Aarhundrede fordrevet af de vestpaa vandrende Vikingskarer fra Norge. I Modsætning til Islands rige Sagaliteratur er der fra Færøerne kun overleveret spredte Beretninger om de norrøne Indvandreres Historie, og hvad der findes er blot Skildringer af Slægtsfejder i det 10. og 11. Aarhundrede uden naturhistorisk Interesse; af Dyr nævnes blot gentagne Gange Tamfaaret, idet Faareavl allerede dengang synes at have været Befolkningens vigtigste Indtægtskilde; af Fugle omtales ingen².

¹ Jfr. N. WINTHER: Færøernes Oldtidshistorie, p. 40. Kjøbenhavn 1875.

² De forskellige Beretninger er samlet af C. C. RAFFN, under Navnet: »Færeyinga Saga«, eller Færøboernes Historie. Kjøbenhavn 1832.

Fra ganske andre Kilder faar vi Underretning om Fuglelivet i Middelalderen, og det er gennem de ganske enestaaende Overleveringer, som findes bevaret i Form af Folkeviser, de saakaldte Kvad, i hvilke ikke blot historiske Begivenheder, men ogsaa Beboernes daglige Liv og den omgivende Natur med sine Fænomener besynges. Disse færøiske Kvad blev i Aarhundreder udelukkende bevaret paa den Maade, at de mundtlig gik i Arv fra Slægt til Slægt; først i Slutningen af det 18. Aarhundrede begyndte de at blive nedskrevet. Forskellige danske Sprogforskere og Folkemindesamlere har beskæftiget sig med disse Kvad, dels selv nedskrevet og samlet dem, dels kommenteret dem. I denne Henseende har særlig den fremragende Færing JENS KRISTIAN SVABO, Præsten H. C. LYNGBYE, den kendte Filolog AXEL OLRİK, den færøiske Sprogforsker V. U. HAMMERSHAIMB gjort sig fortjent, og specielt maa her Folke-mindeforskerne SVEND GRUNDTVIG og JØRGEN BLOCH omtales, idet disse i et stort anlagt Værk har samlet alle de færøiske Kvad. Dette Værk bestaar af 15 haandskrevne Foliaer, som opbevares paa det Kgl. Bibliothek, men som af økonomiske Grunde desværre aldrig er blevet udgivet¹. Nogle faa af disse Sange omhandler ogsaa Fuglelivet paa Øerne. Langt den vigtigste i saa Henseende er »Fuglakvæði«², som ligefrem kan opfattes som en færøisk Ornithologi; den stammer fra Middelalderen (vel før 1500), men nærmere Tidsangivelse mangler. I denne Vise omtales en lang Række Fugle, af hvilke en Del var umulige for mig at identificere, men de følgende lod sig uden Vanskelighed bestemme³:

Steåra	= Færøisk Stær, <i>Sturnus vulgaris færoensis</i> .
Kraka	= Graakrage, <i>Corvus corone cornix</i> .
Vipa	= Vibe, <i>Vanellus vanellus</i> .
Hegri	= Fiskehejre, <i>Ardea cinerea cinerea</i> .
Alka	= Alk, <i>Alca torda</i> .
Ont	= Stokand, <i>Anas platyrhyncha platyrhyncha</i> .
Dúgva	= Klippedue, <i>Columba livia livia</i> .
Uggla	= Mosehornugle, <i>Asio flammeus flammeus</i> . ⁴

¹ SVEND GRUNDTVIG & JØRGEN BLOCH: Føroyja Kvæði, *Corpus Carminum Færoensium*. Færøernes gamle Folkeviser. København 1872—1876. (Manuskript i det Kgl. Bibliothek.)

² GRUNDTVIG & BLOCH, l. c., Vol. XV, no. 190, p. 73—80.

³ De færøiske Navnes Stavemaade er som hos GRUNDTVIG & BLOCH, l. c.

⁴ »Uggla« er et færøisk Fællesnavn for alle Ugler, og under denne Beteg-

Gorpur	= Færøisk Ravn, <i>Corvus corax varius</i> .
Gorpur bringu hviti	= Hvidbroget Ravn, <i>Corvus corax varius</i> , mut.
Titlingur	= Engpiber, <i>Anthus pratensis</i> & Færøisk Skærpiber <i>Anthus spinoletta kleinschmidti</i> ¹ .
Örn	= Havørn, <i>Haliaëtus albicilla albicilla</i> ² .
Stelkur	= Islandsk Rødben, <i>Tringa totanus robusta</i> .
Lundi	= Lunde, <i>Fratercula arctica grabae</i> .
Rokur	= Solsort, <i>Turdus merula merula</i> ³ .
Eüinsheáni	= Vindrossel, <i>Turdus musicus musicus</i> & <i>T. m. coburni</i> .
Tjaldur	= Vestlig Strandskade, <i>Haematopus ostralegus occidentalis</i> .
Skrapur	= Skraape, <i>Puffinus puffinus puffinus</i> .
Liri	= Skraape, <i>Puffinus puffinus puffinus</i> ; Redeunge.
Gárfuglur	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis</i> .
Kjeüi	= Spidshalet Kjøve, <i>Stercorarius parasiticus</i> .
Speüi	= Islandsk Smaaspove, <i>Numenius phaeopus islandicus</i> .
Sula	= Sule, <i>Morus bassanus bassanus</i> .
Mýrusnipur	= Færøisk Bekkasin, <i>Capella gallinago faeroensis</i> .
Fjallmurrur	= Ryle, <i>Calidris alpina schinzii</i> .
Greálingur	= Sortegraa Ryle, <i>Calidris mariüima maritima</i> & Islandsryle, <i>Calidris canutus canutus</i> ⁴ .
Jeárakona	= Islandsk Vandrikse, <i>Rallus aquaticus hibernans</i> .
Skarvur	= Topskarv, <i>Phalacrocorax aristotelis aristotelis</i> ⁵ .
Rita	= Ride, <i>Rissa tridactyla tridactyla</i> .

nelse er i Fuglekvadet muligvis flere Arter sammenblandet; sandsynligvis er dog ment Mosehornuglen, da denne er den almindeligst iagttagne Ugle paa Færøerne.

¹ »Titlingur«, eller i vore Dage »Grátitlingur« er Fællesbetegnelsen for de to færøiske Pibearter, som af Færingerne ikke holdes ude fra hinanden.

² Med »Örn« menes paa Færøisk entydigt Havørn, da Kongeørnen aldrig har vist sig paa Øerne.

³ Om Navnet »Rokur« Betydning jfr. MÜLLER: Vid. Med. Nat. For., 1862, p. 9.

⁴ Nutildags benævnes *Calidris maritima* »Grágrælingur« og *C. canutus* »Grælingur«, men i Fuglekvadet er sikkert blot ment alle ryleagtige Fugle; Rylernes færøiske Navne er forøvrigt endnu ikke helt klarlagte. Jfr. ANDERSEN: Vid. Med. Nat. For., 1898, p. 332, Fodnote.

⁵ Muligvis menes her ogsaa Storskarv, *Phalacrocorax carbo*, hvis sædvanlige færøiske Navn dog er »Hiplingur«.

Terna	= Havterne, <i>Sterna macrura</i> .
Lomur	= Rødstrubet Lom, <i>Colymbus stellatus</i> .
Lomvia	= Færøisk Lomvie, <i>Uria aalge spiloptera</i> .
Steinstolpa	= Færøisk Digesmutte, <i>Oenanthe oenanthe schiöleri</i> .
Músa-broðir	= Færøisk Gærdesmutte, <i>Troglodytes troglodytes borealis</i> .
Beákur	= Svartbag, <i>Larus marinus</i> .
Sveála	= Forstuesvale, <i>Hirundo rustica rustica</i> ¹ .
Skuvur	= Storkjove, <i>Stercorarius skua skua</i> .
Eáva	= Færøisk Ederfugl, <i>Somateria mollissima faeroensis</i> .

Den første, som nedskrev Fuglevisen var SVABO, hvis store Indsats iøvrigt i Ornithologien nedenfor skal omtales; hans Optegnelser stammer fra Slutningen af det 18. Aarhundrede. Ogsaa andetsteds² nævner han Fuglevisen, og han omtaler her ligeledes de Fuglenavne i Visen, som er umulige at identificere (p. 82):

I en gammel Sang om de færøiske Fugle, *Fugla-Kveði* kaldet, findes Navne af Fugle, som nu ikke mere kjendes, enten saa disse Fugle i sildigere Tid have forladt Landet, eller Navnene ere blevne aldeles forandrede. Disse ere *Otan* — andre synge *Skaddan* — som skal være en Søefugl, der søger Havet. *Krøekriskji*: Navnet er til endnu, og bruges figurligt om et hæslikt Menneske. *Skrukka*: mig blev fortalt, at denne Fugl ikke saa aldeles sjelden skal have været seet paa Norderøerne; hvor man endog mente den skulde yngle. *Jeði*, som kaldes den smukke Fugl, og tillegges den Egenskab at skrige højt over Husene. Man skulde troe den at være *Kjeði*, men denne nævnes siden i Sangen. *Bajusi* sættes her i Selskab med Svartbagen.

Størst Interesse faar Fuglevisen derigennem, at den omtaler en Række Fugle, som nu er uddøde eller meget sjældne paa Øerne. Disse er Gejrfuglen og den Hvidbrogede Ravn, som begge er uddøde, men som altsaa for over 400 Aar siden var kendt af Befolkningen paa Færøerne. Ligeledes ynglede Havørnen rimeligvis dengang paa Øerne, hvad man ogsaa af flere andre Grunde maa antage; nu er den kun en meget sjælden Gæst under Trækket fra Island. Derimod har sikkert Mosehornuglen, Rødbenen, Solsorten og Forstuesvalen

¹ »Sveála« er blot Svale, og kan ogsaa betyde Bysvale, men Forstuesvalen er en langt almindeligere Gæst paa Færøerne end Bysvalen.

² Nemlig i hans Indberetninger, der findes som Haandskrift i Rigsarkivet (se derom senere).

kun været mere eller mindre hyppige Gæster under Trækket, for nogle af Arternes Vedkommende maaske nu og da ynglende paa Øerne, men der er ingen Grund til at antage, at de dengang var almindeligere end nu. De andre Arter i Fuglekvadet er alle enten almindelige Ynglefugle paa Færøerne eller regelmæssige Gæster.

Der findes et andet og meget større Fuglekvad (paa 228 Vers), som er nedskrevet af en Færing, HANS PÁLSSON NÁLSON, i 1824¹, men som stammer fra en langt senere Periode (Slutningen af det 18. Aarhundrede); det er imidlertid kun et satirisk Skæmtedigt², forfattet med den ældre Fuglevise som Forbillede, og det indeholder saaledes intet af ornithologisk Interesse. Endnu en Vise omtaler Fugle, nemlig den saakaldte »Brouka Taat«, men ogsaa denne er fra en senere Periode (ca. 1760) og er derfor mindre væsentlig. Der nævnes blot: »Stajnstolpa« (Digesmuttern), »Sulan« (Sulen), »Lundin« (Lunden)³.

Den videnskabelige Udforskning begynder. Fra Højer (omkring 1600) til Debes (1673).

Den videnskabelige Udforskning af Færøernes Fugle begyndte tidligt; vigtige Bidrag stammer helt tilbage til Aar 1600. Den første, som offentliggør Meddelelser om færøiske Fugle er CHARLES DE L'ECLUSE eller, som hans latiniserede Forfatternavn lyder, CAROLUS CLUSIUS. Han var en fransk Naturhistoriker, nærmest Botaniker, som levede 1526—1609 og særligt virkede i Wien. Efter 1593 var han dog Professor i Botanik i Leyden og her udgav han den Bog, i hvilken de færøiske Fugle omtales (se nedenfor). CLUSIUS fik af forskellige Rejsende sendt Beretninger om mærkelige og eksotiske Dyr og Vækster fra hele Verden, hvilke han saa udgav i sine Bøger; de færøiske Fuglebeskrivelser har han saaledes faaet af Nordmanden HENRIK HØJER. Om denne ved vi blot, at han var Læge i Bergen⁴ og en Tid opholdt

¹ GRUNDTVIG & BLOCH: I. c., Vol. XV, p. 81—118.

² Jfr. A. OLRIK: Om Svend Grundtvigs og Jørgen Blochs Føroyjakvæði og færøiske Ordbog. Arkiv för Nordisk Filologi, Vol. VI, p. 246; 1890.

³ H. C. LYNGBYE: Brouka Taat. Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter 1816—1817, p. 234—268.

⁴ Jfr. C. C. A. GOSCH: Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur, etc. Kjøbenhavn 1873, Vol. II, part 1, p. 10.

sig paa Færøerne, hvor han gjorde naturhistoriske Iagttagelser og samlede Naturalier, specielt Fugle. Senest 1603—04 maa hans Ophold paa Færøerne have fundet Sted, for et Brev fra ham til Dr. PETER PAUW i Leyden omhandlende færøiske Fugle og offentliggjort af CLUSIUS er dateret 1604. PETER PAUW havde tidligere opholdt sig en Tid i København og havde muligvis her gjort HØJER's Bekendtskab. Paa Basis af HØJER's Korrespondance med PAUW og CLUSIUS og hans Nedsendelse af Fugle til dem faar vi i CLUSIUS's Værk¹ vigtige Meddelelser om Færøernes Fugle, og gennem HØJER's Bidrag bliver Færøerne ornithologisk kendt længe før noget af de andre nordiske Lande². CLUSIUS omtaler de følgende Fugle, som betegnes enten med blot latinske Navne eller med færøisk-danske, ofte latiniserede Navne:

Mergus maximus Farrensis

sive Arcticus (p. 102)

= Islom, *Colymbus immer immer*. HØJER sendte et Eksemplar af denne Art i Vinterdragt til PETER PAUW i Leyden, og CLUSIUS tilføjer: »HØJER skrev at denne Fugl er fanget i Nærheden af Færøerne, som er beliggende mellem Norge og Island«³.

Anas arctica (p. 104)

= Færøisk Lunde, *Fratercula arctica grabae*. Ogsaa af denne Fugl blev et Eksemplar sendt ned, og CLUSIUS siger, at »denne Fugl blev fanget i Nærheden af Færøerne, efter hvad Højer meddeler«⁴.

Sula Hoieri (p. 367)

= Sule, *Morus bassanus bassanus*. Om en nedsendt Sule, som han altsaa opkalder efter HØJER, skriver CLUSIUS: »At den

¹ CLUSIUS, C.: *Exoticorum Libri decem quibus Animalium, Plantarum, Aromatum, aliorumque peregrinorum Fructuum historiae describuntur*. Raphelengii (d. v. s. trykt i det bekendte Raphelengske Trykkeri i Leyden) 1605. CLUSIUS omtaler ikke blot Dyr i dette Værk, men ogsaa Planter, Mineralier o. a., og af de 10 Afdelinger (»Bøger«), som Værket er delt i, er blot det femte (»*Liber quintus*«) helliget Dyrene. De færøiske Fugle er beskrevet p. 102, 104, 367—370.

² Om den ældste danske Ornithologi se ovenfor. Den ældste engelske er af MERRETT 1666 (i hans *Pinax Rerum Naturalium*).

³ »*Circa Farrensem insulam, quae inter Norwagiam & Islandiam sita, captam hanc avem, scribebat Hoierus*«.

⁴ »*Capta fuerat hæc avis circa Farrensem insulam, ut adscribebat Hoierus*«.

er fanget paa Færøerne og kaldes Sula, skrev Højer selv dengang til mig^d.

Efter Omtalen af Sulen følger en Paragraf, som CLUSIUS ligefrem betitler: »Fuglene paa Færøerne« (*Farræ insulæ, vulgo Ferroyer*) og hvori følgende nævnes:

- Lunda (p. 367) = Søpapegøje, *Fratercula arctica grabæ*. Der nævnes, at det er den samme som tidligere blev kaldt *Anas arctica*.
- Alca (p. 367) = Alk, *Alca torda*.
- Lomwia (p. 367) = Lomvie, *Uria aalge spiloptera*.
- Ildbrimel (p. 367) = Islom, *Colymbus immer immer*. Der nævnes, at den er lig den ovenfor nævnte *Mergus maximus Farrensis* etc.
- Goirfugl (p. 367) = Gejrfugl, *Plautus impennis*. Den skal være sjælden paa Færøerne og viser sig ikke hvert Aar.
- Haffhest (p. 368) = Stormfugl, *Fulmarus glacialis glacialis*.
- Stormfinck (p. 368) = Lille Stormsval, *Hydrobates pelagicus*.
- Barufiard (p. 368) = Søkonge, *Alle alle alle*.

De tre sidstnævnte Fugle omtales som nærbeslægtede Arter, alle knyttede til Havet. Den sidste, der kaldes »Barufiard« er sikkert Søkongen, *Alle a. alle*. Efter Beskrivelsen skal den være en dykkende Søfugl »paa Størrelse med en Spurv, renhvid under Brystet, sortagtig paa Vingerne, Ryggen og Halsen; Næbet ligeledes sort og temmelig bredt, Fødderne røde«². Den sidste Sætning tyder paa en Forveksling med Tejsten, men den øvrige Del af Beskrivelsen viser, at der næppe kan være Tale om andre end Søkongen. Mens imidlertid Betegnelserne »Haffhest« og »Stormfinck« er lette at identificere, giver Navnet »Barufiard« intet Holdepunkt; tværtimod er det helt uforstaaeligt. Ifølge MÜLLER kaldtes den Nordiske Lappedykker, *Podiceps auritus*, paa Suderø for »Barafjalla«³, der af J. JACOBSEN er rettet til »Bárufjatla«, hvilket skulde betyde Havkrage eller Bølgekrage⁴.

¹ »In insulis Farris captam & Sulam vocari scribebat ad me tum temporis ipse Hoierus«.

² »Magnitudine passeri par, sub pectore candicans, in alis, dorsoque & collo nigricans, rostro item nigro & latiore nonnihil, pedibus rubris«.

³ Jfr. K. ANDERSEN: Sysselmand H. C. Müllers haandskrevne Optegnelser om Færøernes Fugle. I Uddrag. Vid. Med. Nat. For., 1901, p. 223.

⁴ Hos K. ANDERSEN: Meddelelser om Færøernes Fugle. 5te Række. Vid. Med. Nat. For., 1902, p. 365.

Det er muligt at »Barufiard« hos CLUSIUS skal være »Báru-fjatla«, men Beskrivelsen kan jo daarligt gælde den Nordiske Lappedykker, der f. Eks. næppe kan siges kun at være paa Størrelse med en Spurv. De tre sidste Arter synes at være sjældne paa Færøerne, og HØJER tilføjer: »Hvor disse tre Arter yngler, vides ikke«¹.

Skua (p. 368) og *Skua*

Hoieri (p. 369) = Storkjove, *Stercorarius skua skua*. Igen en Art, som CLUSIUS opkalder efter HØJER.

Helsingegaas (p. 369) = Lysbuget Knortegaas, *Branta bernicla hrola*. »Den har Hoved og Hals sort omgivet med en hvid Ring«².

Brandgaas (p. 369) = Bramgaas, *Branta leucopsis* (?). Sandsynligvis denne Art, men Beskrivelsen er uforstaaelig og tyder snarere hen paa Gravand.

For flere af de ovennævnte Arters Vedkommende giver HØJER foruden den systematiske Beskrivelse biologiske Meddelelser (om Yngleforhold, Træk, økonomisk Betydning), som ganske vist ikke altid er helt rigtige, og som i hvert Fald nu kun er af historisk Betydning. Størst Interesse er der knyttet til HØJER's Beskrivelser derigennem, at mange af de for den videnskabelige og litterære Verden kun daarligt eller slet ikke kendte Fugle her for første Gang ordentlig beskrives. For flere af de ovennævnte Arters Vedkommende, som af HØJER ikke fik nogen særlig god Beskrivelse (Stormfugl, Stormsval, Alk, Lomvie o. a.), har CLUSIUS's Værk ikke haft nogen Betydning for deres senere Udforskning, men for mange af de ejendommeligste Former (Sule, Islom, Lunde, Storkjove, Gejrfugl), af hvilke enkelte, f. Eks. Islommen, her for første Gang omtales i en videnskabelig Publikation, gælder det, at HØJER's færøiske Noter blev Grundlaget for de følgende 150 Aars Forskning, og at Færøerne blev betragtet som en Slags Typelokalitet for de omtalte Fugle; i lange Tider kunde man jo heller ikke vide, at disse Arter havde en Udbredelse udenfor Færøerne. Som Eksempel paa HØJER's Betydning kan nævnes, at i IONSTON's store Værk³ findes et Kapitel (*Capvt VII*) betitlet

¹ »Hæ tres species ubi foetum proferant, nescitur«.

² »Caput & collum habet nigrum, circulo albo cinctum«.

³ I. IONSTON: *Theatrum universale De Avibus* (1657). Værket er omtalt af O. HELMS, D. O. F. T., 1932, p. 83.

»*De Auibus Farrensisibus*« som omtaler alle de af HØJER beskrevne færøiske Fugle, og for Størstedelen er et Afskrift af hans Breve til CLUSIUS. Jeg vil tage et andet Eksempel helt fra Slutningen af det 18. Aarhundrede, hentet fra den højt kultiverede BUFFON's overlegent skrevne Værk¹, det første overhovedet i Ornithologiens Historie, som er skrevet af en Mand der havde Evne til at udtrykke sig, og som den Dag i Dag paa Grund af sin Stil og Klarhed er en Oplevelse at læse. Jeg nævner BUFFON fordi han har de fyldigste og bedste Litteraturfortegnelser; de er sat som Fodnoter under hver Art. BUFFON nævner Islommen under Navnet »L'imbrim ou Grand Plongeon de la Mer du Nord«², og citerer følgende Forfattere som Grundlag for sin Viden: CLUSIUS (1605), NIEREMBERG (1635), WORM (1655), IONSTON (1657), CHARLETON (1668), WILLUGHBY (1676), SIBBALD (1684), RAY (1713; Manuskript færdig allerede 1694), ALBIN (1738), ANDERSON (1747), KLEIN (1760) og BRISSON (1760)³; af disse har dog kun CLUSIUS, WORM, SIBBALD, RAY, ALBIN og ANDERSON originale Meddelelser om Islommen, de andre afskriver blot disses Beretninger. Som det ses, er CLUSIUS's Værk det ældste af de citerede, og HØJER's Meddelelse er idet hele taget Kilden til de følgende Forfatteres Behandling af denne Art. Endnu BUFFON begynder saaledes sin Omtale af Islommen med: »*Imbrim est le nom que porte à l'isle Feroë ce grand plongeon, connu aux Orcades sous celui d'em-bergoose*«⁴. Om en anden af de nordiske Fugle, Storkjoven, som vel kendtes af tidligere Forfattere end CLUSIUS, men kun ganske overfladisk, skriver BUFFON paa tilsvarende Maade⁵: »*Elle est commune aux isles de Feroë, & vers les cotes de l'Ecosse*«. Dens Forekomst i Skotland har BUFFON fra SIBBALD⁶. Ogsaa Kjoernes engelske Navn »Skua« kan føres direkte tilbage til HØJER, idet WILLUGHBY (om ham se nedenfor)

¹ Histoire Naturelle, Générale et Particuliere. 1749—1770.

² I Oiseaux, Tome XV, p. 321, i Udgaven fra 1787.

³ De i Parenthes tilføjede Aarstal til hver Forfatter stammer ikke fra BUFFON, men er samlet af mig fra forskellige andre Kilder.

⁴ Navnet Imbrim har BUFFON naturligvis fra HØJER, medens Embargoose stammer fra SIBBALD's »*Anser nostratibus embergoose dictus*« i *Scotia illustrata*, 1684, part. II, lib. III, p. 21.

⁵ l. c., Vol. XVI, p. 156, 1787.

⁶ *Cataractes noster* SIBBALD, l. c., p. 20.

anvendte HØJER's færøiske Navn »Skua« som engelsk Egenavn¹, hvilket er bevaret den Dag i Dag, nu udstrakt til hele Slægten (f. Eks. Storkjoven, The Great Skua; Mellemkjoven, The Pomatorhine Skua, o. s. v.). Ogsaa Omtalen af Gejrfuglen er en af de første i Literaturen, og det er første Gang, at dens nordiske Navn (»Goirfugel«) er publiceret. Tidligere var den blot under Navnet »Penguin« kendt fra Rejsebeskrivelser fra New Foundland, tidligst omtalt 1578². Den blev for første Gang videnskabelig benævnt af CLUSIUS, der kaldte den *Mergus americanus*³; men han er ikke klar over at den af HØJER i samme Bog beskrevne »Goirfugel« er identisk med *Mergus americanus*.

HØJER's Notitser indeholdt altsaa saa meget originalt, at de har haft blivende Betydning, og derfor bør hans Navn ogsaa drages frem af Forglemmelsen, ikke blot under Omtalen af Færøernes Ornithologi, men ogsaa naar den samlede Ornithologis Historie tages under Behandling.

Det næste faunistiske Bidrag om nordiske Fugle, Beskrivelsen af det berømte *Museum Wormianum*⁴ udkom først et halvt Hundrede Aar senere, og ejendommelig nok er ogsaa heri Færøerne absolut det Sted, hvorfra de fleste mærkværdige Fugle stammer. Dette skyldes særligt, at to færøiske Præster, LUCAS DEBES og HANS RASMUSSEN⁵, indsamlede en Del Fugle paa Øerne og skænkede dem til Museet. Om WORM's Bog skal her iøvrigt ikke gaas i Detailler, men henvises til SCHIØLER's meget udførlige Behandling af den⁶. WORM holder sig i Teksten

¹ Jfr. A. NEWTON: A Dictionary of Birds. London 1896, p. 868.

² Jfr. Gejrfuglens Bibliografi, sammenstillet af W. BLASIUS i NAUMANN: Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. Vol. XII, p. 169.

³ l. c., Lib. V, Cap. VII, p. 103.

⁴ O. WORM: Museum Wormianum. Seu Historia Rerum Rariorum, Tam Naturalium, quam Artificialium, tam Domesticarum, quam Exoticarum, quæ Hafniæ Danorum in ædibus Authoris servantur. Amstelodami 1655.

⁵ HANS RASMUSSEN (1603—1651), Sognepræst og Rektor i Thorshavn, særlig kendt for sin Udvikling af det færøiske Skolevæsen; om LUCAS DEBES, hans Efterfølger i Embederne, se nedenfor. Begge havde ved Universitetet haft OLE WORM som Lærer (Præceptor) og bevarede Venskabet til ham hele Livet. Jfr. N. ANDERSEN: Færøerne 1600—1709. København 1895, p. 386, 390.

⁶ l. c., p. 16—31.

nær til CLUSIUS og afskriver endog ofte hele Stykker efter ham. WORM's Museum indeholdt de følgende færøiske Fugle:

Corvus versicolor Feroensis (p. 292) = Hvidbroget Ravn, *Corvus corax varius*, mut. — WORM har besiddet to Eksemplarer af denne for Færøerne ejendommelige Ravneform; han skriver »Jeg har modtaget to af denne Slags fra Færøerne«¹. Den Hvidbrogede Ravn, der kan betragtes som en Mutant af den almindelige Ravn, nævntes allerede i Fuglekvadet (se ovenfor), men faar her sin første videnskabelige Beskrivelse, og fra WORM spredtes Kendskabet om denne Variation blandt Ornithologerne². Den Hvidbrogede Ravn er nu uddød; i hvert Fald er den ikke iagttaget i over 30 Aar³.

Anser Magellanicus seu Pinguinus (p. 300) = Gejrfugl, *Plautus impennis*. WORM har modtaget tre Skind og en levende Gejrfugl fra Færøerne, og paa WORM's meget detaljerede Beskrivelse af disse Fugle sammen med et ypperligt Billede af den levende Fugl beror for en stor Del de følgende Tidens Forfatteres Kendskab til denne Fugl. WORM blander imidlertid Gejrfuglen og den hos CLUSIUS beskrevne og afbildede Pengvin (utvivlsomt *Spheniscus magellanicus* FORST.) sammen, hvad der med den Tids ringe Viden om fremmede Verdensdeles Fugleliv ikke er noget at sige til⁴.

*Anas arctica Clusii*⁵ (p. 302) = Lunde, *Fratercula arctica grabae*.
Anas plumis mollissimis (p. 302, 310) = Færøisk Ederfugl, *Somateria mollissima faeroensis*.
 Alka (p. 303) = Alk, *Alca torda*.

¹ »*Duos ejus generis ex insulis Feroensibus accipi*«.

² Saaledes beskrev den berømte franske Ornitholog BRISSON sin *Cornix varia* (Ornithologia sive Synopsis Methodica sistens avium divisionem in Ordines, Sectiones, Genera, Species, ipsarumque varietates, etc. Parisii 1760, Vol. II, p. 15) efter WORM's Beretning og efter en tysk Beskrivelse af en »Bunte Kraehe«. Han opfattede altsaa WORM's Fugl som en Krage, og med fuld Ret sætter derfor BRÜNNICH (Ornithologia Borealis, 1764, p. 8) et Spørgsmaalstegn efter Citeringen af BRISSON's *Cornix varia* i Synonomikeren under den færøiske Ravn.

³ Den sidste blev iagttaget den 2. November 1902 paa Myggenæs (jfr. ANDERSEN: Vid. Med. Nat. For., 1905, p. 99).

⁴ Ogsaa de nedenfor nævnte Forfattere JACOBÆUS, OLEARIUS, LAVERENTZEN skelnede ikke mellem Pingviner og Gejrfugl, først G. EDWARDS (Gleanings of Natural History. London 1764, pl. 147) forklarer Forskellen mellem den færøiske Gejrfugl, som han kalder »The Northern Penguin« og Pingvinerne.

⁵ Ejendommeligt nok opkalder WORM Lunden efter CLUSIUS og ikke efter HØJER, som dog var den, der havde gjort opmærksom paa denne Fugl, og i det hele taget nævner WORM overhovedet ikke HØJER's Navn i hele Værket, selv hvor han citerer dennes Breve til CLUSIUS. Denne mærkelige Holdning hos WORM har ogsaa været GOSCH paafaldende (l. c., p. 10; Fodnote).

Mergus maximus Farrensis (p. 303) = Islom, *Colymbus immer immer*.
Albardeola (p. 310) = Skehejre, *Platalea leucorodia leucorodia*¹.

Af »nye« Arter for Færøerne, d. v. s. af CLUSIUS ikke nævnte, omtaler WORM altsaa Ederfuglen, den Hvidbrogede Ravn og Skehejren. I den følgende Tids Museumskataloger findes kun lidet Nyt fra Færøerne. I Kataloget over det saakaldte »Gottorffische Kunst-Cammer«, udgivet 1666 af OLEARIUS², nævnes (p. 23) en Gejrfugl, som var holdt levende i Fangenskab. Det er dog sandsynligvis kun WORM's Gejrfugl, OLEARIUS omtaler, thi Kunst-Cammeret blev netop i disse Aar (omkring 1650) sammensluttet med WORM's Museum til FREDERIK III's Kunst-kammer, »*Museum Regium*«³. Et nyt Katalog over *Museum Regium* udarbejdedes i de følgende Aar af OLIGER JACOBÆUS og udkom 1696⁴. Af færøiske Fugle nævnes dog blot de to følgende, som begge med Sikkerhed maa antages at være de samme Eksemplarer, som allerede WORM omtalte:

Anser magellanicus seu

Pingvin Clusii (p. 11) = Gejrfugl, *Plautus impennis*.

Avis platina (p. 12) = Skehejre, *Platalea leucorodia leucorodia*⁵.

I 2. Udgave af Kataloget, udgivet 1710 af JOHANNES LAVERENTZEN⁶, er flere færøiske Fugle opregnet, nemlig de følgende:

¹ Dette er den første Optegnelse af en tilfældig Gæst fra Færøerne. Skehejren er siden WORM's Tid kun truffet en Gang til paa Færøerne (jfr. ANDERSEN, Vid. Med. Nat. For., 1898, p. 424).

² A. OLEARIUS: *Gottorffische Kunst-Cammer / worinnen Allerhand ungemaine Sachen / so theils die Natur / theils künstliche Hände hervor gebracht und bereitet*. Schlesswig 1666.

³ Jfr. K. STEPHENSEN: *Zoologisk Museums Historie*. Beretning om d. 18de Skand. Naturforsker møde. København 1929, p. 508.

⁴ OLIGER JACOBÆUS (HOLGER JACOBSEN): *Museum Regium Seu Catalogus Rerum tam naturalium, quam artificialium, Qua in Basilica Bibliothecæ Augustissimi Daniæ Norvegiæq. Hafniæ 1696*.

⁵ At Skehejren i *Mus. Regium* er den samme, som WORM omtaler fra sit Museum, godtgøres af JACOBÆUS's Ord (p. 12): »*in Museo Wormiano descripta*« under Omtalen af Skehejren.

⁶ J. LAVERENTZEN: *Museum Regium seu Catalogus & c.* Hafniæ 1710. I LAVERENTZEN's Udgave findes ingen Paginering, men Fuglene er hver forsynet med et Nummer. Som hos JACOBÆUS omhandler *Sectio II* Fuglene.

<i>Anser magellanicus & c.,</i> <i>Færøensibus</i> Garfugl (no. 1)	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis.</i>
<i>Avis platina</i> (no. 10)	= Skehejre, <i>Platalea leucorodia leucorodia.</i>
<i>Corvus Færøensis versicolor</i> (no. 17)	= Hvidbroget Ravn, <i>Corvus corax varius,</i> mut.
<i>Avis marina, .. Færøensibus</i> Lunde (no. 21)	= Søpapegøje, <i>Fratercula arctica grabae.</i>
<i>Mergus maximus Færøensis</i> (no. 22)	= Islom, <i>Colymbus immer immer.</i>

Da de sidste tre Arter mangler i Fortegnelsen hos JACOBÆUS er det rimeligt at antage, at det drejer sig om nye til Museet indleverede eller skænkede Eksemplarer, og da allerede WORM klagede over, at f. Eks. hans Hvidbrogede Ravne var næsten helt fortærede af Møl, kan disse Stykker daarligt tænkes at findes i Museet over et halvt Hundrede Aar senere.

Efter WORM's Tid blev altsaa intet væsentligt Nyt om Færøernes Fugle publiceret i disse Kataloger, og det er da ogsaa kun WORM's eget Værk, som har haft nogen ornithologisk Betydning. Naar f. Eks. den foromtalte EDWARDS siger om Gejrfuglens Udbredelse: »it being found in the Island of Ferro, belonging to Norway« skyldes det, at han har konsulert WORM og HØJER. Ogsaa hos FRANCISCUS WILLUGHBEIUS (WILLUGHBY), som regnes for Stifteren af den videnskabelige Ornithologi, skyldes Meddelelserne om alle de omtalte færøiske Fugle udelukkende HØJER's Notitser, der syntes intet Nyt at være kommet til, og WILLUGHBEIUS opkalder da ogsaa konsekvent alle færøiske Arter efter HØJER i Overensstemmelse med dennes Prioritet; han omtaler de følgende¹:

<i>Anser magellanicus s.</i> Goifugel <i>Hoieri</i> (p. 242)	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis.</i>
<i>Alca Hoieri</i> (p. 243)	= Alk, <i>Alca torda.</i>
<i>Lomwia Hoieri</i> (p. 244)	= Lomvie, <i>Uria aalge spiloptera.</i>
<i>Lunda Hoieri</i> (p. 244)	= Lunde, <i>Fratercula arctica grabae.</i>

¹ F. WILLUGHBEIUS (WILLUGHBY): *Ornithologiæ Libri tres in quibus Aves etc.* 1676, Londini.

- Sula Hoieri* (p. 249) = Sule, *Morus bassanus bassanus*. WILLUGHBEIUS tilføjer: »Nærbeslægtet hvis ikke identisk med *Anser Bassanus*«. Dette Navn var Sulens daværende videnskabelige Betegnelse.
- Skua Hoieri* (p. 261) = Svartbag, *Larus marinus*. Her har WILLUGHBEIUS taget fejl. HØJER's *Skua* var jo Storkjoven (se ovenfor), men baade WILLUGHBEIUS's Tekstbeskrivelse (»En stor Maage broget hvid og sort eller blaasort«)² og Figuren (pl. LXVII) viser, at det drejer sig om Svartbagen.

Denne Nomenklatur bragte selvfølgelig HØJER's Navn videre omkring, f. Eks. ses som Underskrifter paa Tavlerne i EDWARDS »Gleanings etc.« (l. c.) Navnene *Alka Hoieri*, *Lunda Hoieri* o. s. v.

Det næste Fremskridt i vort Kendskab til Færøernes Fugle skyldes to færøiske Præster, der i Midten af det 17. Aarhundrede omtrent samtidig opholdt sig paa Øerne. Disses Beretninger er særlig værdifulde derigennem, at de er skrevet af Mænd, som levede og virkede paa Færøerne og derfor havde et Førstehaands Kendskab til Forholdene, dels gennem deres egne Jagttagelser, dels gennem Beboernes Meddelelser, og ikke nøjedes med Beskrivelser af sjældne Skind og lignende Rariteter, som det ellers dengang var Skik. Den første, Præsten THOMAS TARNOVIUS³, forfattede 1669 en liden kendt Beskrivelse af Færøerne, som imidlertid aldrig udkom, men kun findes som Haandskrift⁴; skønt hele det andet Kapitel handler om Fuglene og bærer Titlen »Om Fuglene paa Færøerne«, har saavidt jeg ved ingen Ornitholog anvendt dette Manuskript i sine Undersøgelser, og jeg vil derfor gaa noget nærmere ind paa dettes Indhold. TARNOVIUS nævner kun større og særlig ejendommelige Fugle, samt de for Fuglefangsten betydningsfulde Arter og beskriver selve Fangsten nøje; af Smaafugle nævnes

¹ »*Anseri Bassano affinis si non eadem*«.

² »*Larus maximus ex albo & nigro seu cæruleo nigricante varius*«.

³ THOMAS JACOBSEN TARNOVIUS (eller TARNOWIUS) er født omkring 1635, Søn af JACOB CHRISTENSEN KLINTE, som var Præst paa Suderø, senere Østerø. TARNOVIUS selv blev senere Præst i Pedersker paa Bornholm.

⁴ THOMAS TARNOVIUS: *Ferøers Beskriffuelser udi største Korthed. Hafniæ 1669.* (Manuskript i Det Kongelige Bibliothek; Gl. kgl. Sml. 2892. 4°.)

slet ingen. TARNOVIUS begynder med at omtale Fuglene i Almindelighed og siger:

»Paa Færøerne er der Fugle i stor Mangfoldighed og helst Søfugle, saa at alle Bjerge deraf vrimler. Disse Fugle ere alle borte om Vinteren og flytter straks efter St. Michaelis Tid af Bjergene. Og mod Foraaret igen til en vis Tid kommer de tilbage igen og i det Første sidde de udi stor Mangfoldighed paa Vandet udenfor Øerne og saa dagligen komme de nærmere og nærmere Bjergene; og naar de ere opkomne i Bjergene hver til sine sædvanlige Steder, da er der saadan Fugleskrig at det ikke kan fortælles. Samme Slags Fugle ere mange Slags men de meste Slags er disse: —

Her følger saa først en Liste over fem Søfugle:

Lunde, *Fratercula arctica grabae*¹. — »Ænder, hvilke ere i Storhed som en Due med brede røde Næb og røde Fødder af hvilke Fugle 600 skal gøre en Vage Fjer, det er 36 Pund.«

Lomvie, *Uria aalge spiloptera*. — »Det 2' Slags er Lomviver², som ere større med lange sorte Næb, af samme Slags maae plukkes 300 førend de kan faa en Vage Fjer.«

Alk, *Alca torda*. — »Det 3' Slags er Alker med brede sorte Næb og ere i Storhed nær som Lomviverne.«

Ride, *Rissa tridactyla tridactyla*. — »Det 4' Slags ere Rider, hvilke ere hvide, og dette deres Natur, at de altid flyver imod Vinden.«

Skraape, *Puffinus puffinus puffinus*. — »Det 5' Slags ere Skrab, hvilken altid er meget magre, men hans Unge, som han kun en Gang om Dagen tilfører Føde, er meget fed, ja ofte to Fintertyk i Fedhed og Ungen kaldes Lyre³, samme Fedhed beholder han det første Aar, siden bliver han til Skrab og bliver mager.«

Om disse 5 Søfugle fortæller Tarnovius videre:

»Ingen af samme Fugle gøre mere end et Æg, og om det bliver taget fra dem gøre de et andet, og dog ere de saa mangfoldige, i den Sted at andre Fugle som gøre 6 eller 7 Æg, ere ikke meget mange. — Disse som nu er omrørt de ere Fugle, som altid holde sig i de høje Bjerge, hvilket at fange, Indbyggerne bruge særdeles Manerer.«

Der følger herefter en Beskrivelse af Fuglefangsten, som her skal gengives in extenso, da det er den ældste eksisterende Beretning om Færingernes Fuglefangst.

¹ Her anføres ingen Sidetal, da Haandskriftet ikke er pagineret.

² Haandskriftet har overalt »Comviver«, utvivlsomt en Skrivefejl for Lomviver i et Udkast, hvilken Fejl saa er fulgt med gennem hele Manuskriptet.

³ Færøisk: líri.

»Det kan vel hælde sig at Bjergene udi deres Højhed kan være 200 Favne høje, somme højere og somme lavere, hvilke staa lige op af Vandet i vejret, saa maa derfor Indbyggerne forskaffe sig Liner som ere lige saa lange som Bjergene, den ene Ende af samme Line binder de om Livet meget arteligen paa den, som de kalde deres Fuglemand som skal fange Fugle for dem, saa at han ligesom sidder i Linen, oppe paa Bjerget sidder 5 eller 6 Mand, som skulde holde ham, og Fuglemanden tager en lang Stang udi Haanden paa hvilken udi Enden sidder et Fuglegaar(n), og saa rydder Mændene alle smaa Stene af Vejen paa den Plads, hvor Fuglemanden med Linen skal nedfare, at de ikke skal falde ham i Hovedet og skade ham. Saa farer han udfør Bjerget og Mændene fire alt paa Linen indtil han er nedkommen saa langt han vil, saa lægger han Garnet over Fugle som de sidde i Hobetal og kan paa en Gang faa under sit Garn 16 eller 20 ligesom det vil lykkes, saa tager han den ene efter den anden og vrider Halsen itu og kaster dem i Søen, hvor Folk ere underneden med Baade og Fuglene optager og hjemfører. Og er en Fuglemands Rettighed hver Dag at fange 300 Fugle, hvilket han og gør, undertiden flere og undertiden mindre. Andre ere saa dristige, at de tage en Pæl og sætter den i Jorden og binder Enden af Linen fast omkring den, saa gaa de ene ned i Bjerget og sig selv opvinde og nedvinde. Andre ere endnu dristigere, hvilke uden Nogens Hjælp nedgaa i Bjergene, hvor man skulde sige umuligt var at komme, holdende sig fast med Tærne, Neglene og ofte med Tænderne. Undertiden rotter sig to og to tilsammen og tager et lidet Stykke Line og den ene binder den ene Ende af Linen om sit Liv, og den anden den anden Ende; saa nedgaa de i Bjergene, men den ene staar stille medens den anden gaar, og naar den ene er nedkommen, da hjælper han den anden til sig, og saaledes gaa de Bjergene igennem op og ned.«

Til sidst nævner TARNOVIUS nogle sjældne Fugle, som er af ikke ringe Interesse:

»Foruden disse Bjergfugle, findes der og nogle rare Fugle, blandt hvilke disse ere de fornemste:«

Gejrfugl, *Plautus impennis*. — »Gairfuglen, hvilken er en stor Fugl havendes dog meget smaa Vinger, ikke større end en Haandsbred, saa at han med dem ikke kan flyve, han er nær saa stor som en Gaas.«

Tejste, *Uria grylle*. — »Teiste, hvilken er en liden Fugl, hvilken er ganske graa indtil han er et Aar gammel, og siden kaster samme Fjer og bekommer igen hvide og sorte Fjer.«

Ederfugl, *Somateria mollissima faeroeensis*. — »Eder, hvoraf Edderdun kommer, hvilken Fugl er udi Storhed som en And og naar den haver gjort sine Æg, saa afplukker den selv det allerinderste Dun med Næbbet og lægger det under sine Æg, og saa udligger sine Unger, og naar Ungerne er udkomne, da bortgaar den med dem efterladende Dunnet udi Reden, hvilket Indbyggerne siden optager.«

Sule, *Morus bassanus bassanus*. — »Sule, denne Fugl haver denne Natur i sig, at den ikke sætter sin Fod paa nogen Sted udi alle Øerne,

uden alene paa en liden Holm liggende hos den Øe Mygenæs¹, hvor de og fanges, og for deres Fedme bruges af Bønderne til Tran.«

Islom, *Colymbus immer immer*. — »Indbrimel, hvilken er en særdeles Fugl, som er udi Storhed større end en Gaas, denne Fugl kommer aldrig paa Landet, ses ikke uden paa visse Tider om Aaret, havende under sine Vinger store Huller, hvor ind man to Næver kan stoppe, og formenes at samme Fugl gør sine Æg ved Bunden i Havet og siden lægger dem under sine Vinger udi de store Huller, og saaledes udklækker Ungerne².«

Hvidbroget Ravn, *Corvus corax varius*, mut. — »Hvide Ravne, hvilke dog ikke aldeles ere hvide, men iblant formængede med sorte Fjer³.«

TARNOVIUS slutter sin Fugleberetning med følgende interessante Meddelelse:

»Svaner og Vildgæs findes der ogsaa om Sommeren, men mange Vildgæs fanges, thi de kaste deres Fjer og holde sig paa fersk Vand, hvor de af mange fanges med smaa Baade.«

Med Svanen menes *Cygnus cygnus islandicus* og med Vildgaasen *Anser anser sylvestris*. TARNOVIUS er den eneste Forfatter som omtaler Svanen som værende paa Færøerne om Sommeren, altsaa sandsynligvis som ynglende, og, hvad Forekomst paa Færøerne angaar, sætter den sammen med Graagæssene. Begge Arter er nu udryddede som ynglende paa Færøerne, men medens Graagæssene først udryddedes ca. 1832⁴, vides om Svanen kun, at den i »gamle Dage« skulde have ynglet ved Oknadalur (Svanedalen) paa Vaagø, og maaske andre Steder⁵.

¹ Nemlig Myggenæsholm, som den Dag idag er Sulens eneste Yngleplads paa Færøerne og det eneste Sted, hvor den kommer paa Land.

² Denne gamle Fabel nævnes allerede af HØJER (l. c., p. 367) og er opstaaet som Følge af, at Islommen hele Aaret er at træffe i de færøiske Fjorde, men aldrig yngler paa Øerne. Gennem HØJER spredtes denne Krønike videre i Literaturen og BUFFON siger træffende derom: »Tout ce qu'on peut inférer de ces contes, c'est que probablement cet oiseau niche sur des écueils ou des côtes désertes, & que jusqu'à ce jour aucun Observateur n'a vu son nid.« (l. c. Vol. XV, 1787, p. 323).

³ Det er af Vigtighed, at TARNOVIUS om de saakaldte »Hvide Ravne« paa Færøerne, udtrykkeligt skriver, at de ikke er hvide men brogede, thi TARNOVIUS's Sandidige DEBES (se nedenfor) fortæller, at nogle er helt hvide, en Paastand som stod i Modstrid til de Resultater alle senere Undersøgere er kommet til, og som ogsaa er imødegaaet fra forskellig Side (f. Eks. af ASCANIUS 1767). DEBES's helt hvide Ravne maa da have været Undtagelser eller »rigtige« Albinoer.

⁴ Jfr. MÜLLER: Vid. Med. Nat. For., 1862, p. 28.

⁵ Sangsvanen er nu en forholdsvis almindelig Trækfugl paa Færøerne, der i Oktober og i Marts—April (og lidt ind i Maj) drager over Øerne; nogle overvintrer.

TARNOVIUS's Ord, som ikke tidligere er blevet fremdraget, giver denne Antagelse en vis Bekræftelse, og da Gæs med Sikkerhed vides at have ynglet paa Vaagø (ved Sørvaagsvatn) paa den Tid, er det sandsynligt, at Svanerne, som altsaa af TARNOVIUS sættes sammen med Gæssene, i hvert Fald til ind i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede har ynglet paa Vaagø, ved Oknadalur. Paa den anden Side kan de ikke have været særlig hyppige paa denne Tid, da TARNOVIUS kun nævner de afslaaede Vildgæs, ikke Svaner, som Fangstobjekt for Færingerne.

Faa Aar senere udkommer en ny Beskrivelse af Færøernes Naturhistorie af Præsten LUCAS JACOBSON DEBES, som giver betydeligt mere Nyt end TARNOVIUS. Den første Beskrivelse kommer 1672¹, men denne er dog kun et kortfattet latinsk Resumé af den naturhistoriske Del af den større Bog, som udkom Aaret efter², og skildrede alt, hvad dengang vidstes om Færøerne. Af de to Afhandlinger vil derfor i det følgende kun blive refereret til den sidste og fyldigste (fra 1673). DEBES, der levede 1623—1676, var Rektor og Præst, senere Provst, i Thorshavn, og er en af de interessanteste Skikkelser i Færøernes Historie³. Hans Bog giver et overordentligt lærerigt Billede af Færingernes Kultur og Levevis paa den Tid. I II. Kapitel »Om Landets Frugtbarhed« omtales Fuglene og Fuglefangsten p. 124—148. DEBES nævner — ligesom TARNOVIUS — kun de almindeligste Fugle, og ikke de smaa *Passeres*, der ingen økonomisk Betydning har, men kommer dog ind paa flere Arter. Der er gode biologiske Skildringer, ogsaa af Fuglefangsten. DEBES omtaler følgende Fuglearter:

¹ Den har Titlen »Rara Naturae in Insulis Ferroensibus« og var tilrettelagt og udarbejdet af THOMAS BARTHOLIN for dennes Tidsskrift, hvori det udkom (Thomæ Bartholini Acta Medica & Philosophica Hafniensia. 1672, No. XLIX).

² L. J. DEBES: Færoae Et Færoa Reserata. Det er: Færøernis Oc Færøeske Indbyggeris Beskrivelse / udi hvilken føris til Liuset adskillige Naturens Hemmeligheder / oc nogle Antiquiteter, som her til Dags udi Mørcket hafve været indelugte / oc nu her opladis / Alle curieuse til Velbehagelighed. Kjøbenhafn 1673. — Bogen er senere oversat til Engelsk (udgivet af J. STERPIN, London 1676), endnu senere (1757) til Tysk.

³ En udmærket og detailleret Biografi af DEBES findes hos N. ANDERSEN: Færøerne 1600—1709. København 1895; pp. 390—401.

Spurre-Høger (p. 124)	= Dværgfalk, <i>Falco columbarius subaeson</i> ¹ .
Ugler (p. 124)	= ?Mosehornugle, <i>Asio flammeus flammeus</i> ² .
Snee-Fugle (p. 124)	= Snespurv, <i>Plectrophenax nivalis nivalis</i> .
Stærrer (p. 124)	= Færøisk Stær, <i>Sturnus vulgaris faroensis</i> .
Raffn (p. 124)	= Ravn, <i>Corvus corax varius</i> .
Krage (p. 124)	= Krage, <i>Corvus corone cornix</i> .
Duer (p. 124)	= Klippedue, <i>Columba livia livia</i> .
Lofv (p. 124)	= Hjejle, <i>Charadrius apricarius altifrons</i> .
Tielder (p. 126)	= Strandskade, <i>Haematopus ostralegus occidentalis</i> .
Spofve (p. 124)	= Islandsk Smaaspove, <i>Numenius phaeopus islandicus</i> .
Grellinger (p. 124)	= Sortegraa Ryle, <i>Calidris maritima maritima</i> ³ .
Graa-Giæs (p. 132)	= Graagaas, <i>Anser anser sylvestris</i> ⁴ .
Brand-Giæs (p. 132)	= ?Bramgaas, <i>Branta leucopsis</i> ⁵ .
Helsinge-Giæs (p. 132)	= Lysbuget Knortegaas, <i>Branta bernicla hrota</i> .
Svane (p. 132)	= Islandsk Sangsvane, <i>Cygnus cygnus islandicus</i> ⁶ .
Eider (p. 127)	= Ederfugl, <i>Somateria mollissima faeroensis</i> .
Imbrim (p. 127)	= Islom, <i>Colymbus immer immer</i> .
Liomen (p. 129)	= Rødstrubet Lom, <i>Colymbus stellatus</i> .
Lomvifven (p. 138)	= Lomvie, <i>Uria aalge spiloptera</i> .
Teisten (p. 127)	= Tejste, <i>Uria grylle grylle</i> .
Lunden (p. 135)	= Lunde, <i>Fratercula arctica grabae</i> .
Allicken (p. 138)	= Alk, <i>Alca torda</i> .
Garfugel (p. 130)	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis</i> ⁷ .

¹ Da ingen anden Rovfugl af DEBES er nævnt under de »skadelige Fugle«, og da Dværgfalken er den eneste ynglende Rovfugl paa Færøerne, er der ingen Tvivl om, at DEBES med sin »Spurvehøg« sigter til Dværgfalken.

² Se Fodnoten om »Uggla« under Omtalen af Fuglekvadet (p. 81).

³ Se Fodnoten om »Greálingur« under Omtalen af Fuglekvadet (p. 82).

⁴ DEBES angiver Graagæssene som ynglende, idet han siger, de er »gaffnlige Vand-Fugle om Sommeren hidkommende«.

⁵ Det er usikkert, om DEBES virkelig mener Bramgaasen, idet han kalder den »om Sommeren hidkommende«, og ikke giver nogen Beskrivelse af den.

⁶ I Modsætning til TARNOVIVUS nogle Aar før omtaler DEBES ikke Svanen som ynglende men siger: »Svane komme her ocsaa til Landet om Foraaret / men de alleniste hvile sig her / oc fare strax bort til andre Lande«.

⁷ Om denne skriver DEBES: »Herforuden kommer her ogsaa en rar Vand-Fugel kaldis Garfugel / hvilcken findis dog sielden paa Klipperne under For-Bierge«. Ligesom HØJER ca. 50 Aar tidligere mener DEBES altsaa ikke, at Gejrfugl

Sule (p. 132)	= Sule, <i>Morus bassanus bassanus</i> ¹ .
Svartbag (p. 130)	= Svartbag, <i>Larus marinus</i> .
Skuen (p. 131)	= Storkjove, <i>Stercorarius skua skua</i> .
Truen (p. 131)	= Spidshalet Kjove, <i>Stercorarius parasiticus</i> .
Skraben (p. 133)	= Skraape, <i>Puffinus puffinus puffinus</i> .

DEBES's Liste er saaledes langt indholdsrigere end TARNOVIUS's; af de hos sidstnævnte omtalte Fugle er det kun Riden, som DEBES ikke har med; til Gengæld har han en hel Række andre for Færøerne »nye« Arter, ialt 13. En udførlig Beskrivelse af Fuglefangsten slutter Afsnittet om Fuglene. Han er forfærdet og rystet over Fuglefangsten, dette farlige, men dengang for Færingerne nødvendige Erhverv, og skriver bl. a.:

»Det er icke at beskrive / med huad Møye og Farlighed / de søge disse Fugle udi disse høye oc steile Bierge / aff hvilcke mange er ofver 200 Faufne høye« (p. 140).

DEBES omfattede de fattige Færinger med stor Sympati og har forøvrigt selv gjort overordentlig meget for at forbedre deres usle Kaar², og han ender sin Omtale af Fuglefangsten ved forstaaende og medfølende at skildre den Risiko, der er knyttet til den livsfarlige Fangst i Fuglebjergene:

»Disse Maader er forfærdeligere og farligere at ansee / end som at beskrive; besynderlig naar mand anseer Biergets Steilhed oc Høyhed / da det siunis icke mueligt eller Menneskeligt / at nogen kand gaa udi dennem / end sige klybe op udi dennem: derfor gaa de oc somme Stæder / hvor de ickun kunne fæste deris yderste Tæer oc Fingre; oc saadanne Platzter skyer de intet / om end skiønt der er 100 Fauffne under sig need i Søen. Dette maa være en dyr Mad for dette fattige Folck / for hvilcken de vofve deris Liff saa yderligen / oc mange effter lang For-dristelse dog omsider sætte Lifvet til« (p. 147).

fuglen yngler paa Færøerne, og dette benægtes ogsaa af senere Forfattere. De faa, ret løse eller upaalidelige Angivelser, der findes om dens Ynglen paa Færøerne, skyldes saaledes sikkert Misforstaaelser; at den har ynglet paa Øerne er aldrig bevist og er med vort Kendskab til dens Ynglebiologi ogsaa meget tvivlsomt.

¹ DEBES nævner ligesom TARNOVIUS, at den kun yngler paa Myggenæsholm.

² Saaledes rejste han trods store Vanskeligheder til København 1672, og det lykkedes ham her overfor den kongelige Kommission 1672—73 at sætte sine Ønsker igennem, der gik ud paa at forbedre Færingernes Stilling, særligt i Forholdet til deres Lensherre CRISTOPH v. GABEL og hans lidet afholdte Embedsmænd.

Det 18. Aarhundrede; Svabo.

Saa langt tilbage der vides, har Færingerne forfulgt de Fugle, som skadede deres økonomiske Interesser, særligt de, der tog Søfuglenes Æg og Unger, eller de, der dræbte de nyfødte Lam; særlig Ravnene, Kragerne, Storkjoven og Svartbagen kom i Betragtning. I fælles Interesse dannede der sig da allerede i gammel Tid visse Skikke i Forbindelse med Nedlægelsen af disse skadelige Fuglearter. Herom siger DEBES:

»— oc haffver derfor hafft en Vedtægt i Landet i forrige Tider / som endnu undertiden holdes ved lige / at hver Menneske som roer paa Baad maa om *Olai* Tider Aarligen til Lautinget lefvere et Raffne-Næb / hvilcke Næbbe blifve lagde udi en Dyngge oc opbrændis / oc hvilcken som icke skaffer Raffne-Næb / maa bøde Raffne-Told / det er for hver gang det blifver forsømt et Skind / det er 4. Skillinge.«

Ogsaa af de andre »Rovfugle«-Arter kunde der toldes (1 eller 2 Næb om Aaret pr. Mand i Stedet for et Ravnæb), og ved Aflevering af et Ørnenæb fritoges man for Næbtold for Livstid. Bestemmelserne angaaende denne saakaldte Næbtold haandhævedes indtil op i det 17. Aarhundrede, paa hvilken Tid der bestandig klagedes over, at Rovfuglene tog til, da Næbtolden ikke effektivt blev inddrevet af Sysselmændene. Efter en Række Klager 1686—1740 opnaar Næbtolden gennem kgl. Resolution af 27. November 1741 at blive en lovmæssig Forordning. Denne »Jagtlov« er vistnok ganske enestaaende, og da den ikke blot har ornithologisk Interesse, men ogsaa belyser en af de ejendommelige Skikke, der kan opstaa og bevares i afsides og isolerede Samfund, skal den omtales noget mere udførligt¹. Den begynder saaledes:

»Da Land-Fogden paa Færö *Joachim Frantz Hammershaim* foredrog dend store Skade som Rov-Fuglene der i Landet forøvede paa Soyden og de smaa Lam, siden Indbygerne ikke som sædvanlig søgte somme ødelagte, efterdi de vare af den formenning, at dend gamle anordning hvorved de for dem og Deres Folk vare tilholdne aarlig paa Ting-Stæderne at levere visse Næbbe, ikke meere stoed ved Magt, er Stiftamtmand Ochsen derom anmoedet, denne Sags Beskaffenhed at lade undersøge, og derefter sin Betænkning derom, til nærmere Foranstaltning derom meddeele.«

¹ Resolutionen er ikke trykt, men findes som Haandskrift i Rigsarkivet. (Nr. 113 i »Rente Kammerets Relations- og Resolutions-Protocoll pro Anno 1741. Norske Sager«.)

Der foreslaas derefter forskellige Bestemmelser, og dette resumeres saaledes:

1°. Sysselmændene skulle aarligen forfatte rigtige Mandtaller over Mandskabet fra 15 til 50 Aar *incl.* og fra enhver af dend alder indkræve Næbbe-Tolden, dog at derfra *exiperedes Thorshavns* Indbyggere, som ey have Jorder og Grunde at skyldte af.

2°. Næbbe-Tolden skulle bestaae udi et Ørne¹, Ravne- eller deslige Rov-Fugle-Næb eller og i Mangel deraf 2de Krage- eller Bage² Næbbe.

3°. Næbbe-Tolden skulle Sysselmændene være pligtige at bringe til Laug-Tinget, at de samlede Næbbe der kunde blive brændte.

4°. Een hver som ikke til Sysselmændene til forfalds Tiiden levere Næbbe-Tolden skulle betale 1 Skind³, som Sysselmændene i Vegrends tilfælde maatte udpante.«

Derefter følger nærmere Bestemmelse om Bøden o. s. v. Kammerets Forslag accepteres af Kongen, som svarer:

»Vi *approbere* udi alle maader Cammerets Betænkning og ville Aller-naadigst at dend gamle Sædvane, som til Rov-Fuglenes Ødelæggelse, med dend saa kaldede Næbbe-Tolds Betaling forhen paa *Færøerne* har været *introduceret*, fremdeles skal *continuere*, til hvilken ende det og fra Cammerets hand foranstalles, at med saadan Næbbe-Told herefter vorder forholdet Ligesom det, efter foregaaende Forklaring, af Stiftamtmanden Allerunderdanigst er *proponeret*, og bevilge Vi Allernaadigst, at de Penge som i mangel af Næbbenes Levering til Landfogden worder betalte, maae til Landstingshuusets *reparation* og vedligeholdelse være henlagde og tiid efter anden, ligesom det behøves, dertil anvendes. *Christiansborg-Slott d. 27de November A° 1741. Christian R.*«

Næbtolden opkrævedes helt til 1881⁴, i hvilket Aar den blev ophævet, men i Stedet for betalte Øvrigheden indtil 1897 Præmie for nedlagte Ravne og Krager.

¹ At der paa denne Tid kunde betales Næbtold af Havørnen tyder stærkt paa, at den op imod denne Tid har ynglet paa Færøerne, eller i hvert Fald været langt almindeligere end nu, og den angives da ogsaa ofte i den senere Literatur at have ynglet paa Tindholt (udfor Vaagø), ligesom Stednavne som Arnadalstindur og Órnafjall giver Fingerpeg i samme Retning. Nu er Havørnen en meget sjælden Vintergæst paa Færøerne og er med Sikkerhed kun konstateret 3 Gange (1842, 1860, 1902).

² Bage, egentlig Bakur, er Svartbagens færøiske Navn.

³ Særlig færøisk Mønt = $\frac{1}{20}$ Gylden = $13\frac{1}{3}$ Øre; inddroges 1836.

⁴ Iflg. Lov (No. 35) af 18. Marts 1881; Jævnfør T. E. BANG og C. BÆRENTSEN: Færøiske Lovsamling, indeholdende særlige for Færøerne gældende Love og administrative Bestemmelser. København 1901; p. 248.

I første Halvdel af det 18. Aarhundrede er intet publiceret om færøiske Fugle, naar man lige undtager den lille Liste forfattet af LAVERENTZEN 1710, omtalt ovenfor. Men i anden Halvdel af Aarhundredet forøges vor Viden om Færøernes Fugle ret betydeligt gennem flere Forfatteres Haandskrifter eller Bøger. I BRISSON'S store Værk fra 1760, som i Forbigaaende ovenfor er omtalt, findes foruden de fra den tidligere Literatur kendte færøiske Arter overraskende nok en ny Art for Færøerne. Den beskrives som *Querquedula ferroensis*¹ og den medfølgende Figur viser, at det drejer sig om en ung Havlit, *Clangula hysalialis*, hvilket allerede er paavist af BRÜNNICH (Ornith. borealis, p. 17). Hvorledes dette Stykke fra Færøerne er kommet BRISSON ihænde er mig ubekendt. Allerede et Par Aar efter kommer BRÜNNICH'S Værk om de nordiske Fugle², der ogsaa indeholder Beskrivelser af mange færøiske Fugle. Det er en Bog, som af mange kritiseres temmelig haardt, men som efter min Mening er bedre end sit Rygte, og i hvert Fald indeholder mange positive Nyheder. Værket har særlig Betydning derigennem, at det er det første Arbejde om Færøernes Fugle, der fulgte LINNÉ'S binære Nomenklatur, og flere Fugleformer, som her for første Gang benævnes efter denne Navngivnings-Metode, faar Færøerne som Type-Lokalitet. BRÜNNICH bearbejdede Fuglene i Etatsraad CHRISTIAN FLEISCHER'S Samling, som ogsaa indeholdt en hel Del færøiske Stykker. Der omtales de følgende Arter fra Færøerne:

Corvus varius (p. 8) = Hvidbroget Ravn, *Corvus corax varius*, mut. Dette er den første binære Benævnelse af den færøiske Ravn. »Hvid- og sortbroget, . . . fra Færøerne, hvor den siges at bebo Klipperne afsondret fra de almindelige Ravne³.«

Den sidste Paastand har selvfølgelig ikke noget paa sig.

¹ Vol. VI, p. 466 & pl. XL, fig. 2.

² M. TH. BRÜNNICH: Ornithologia Borealis, Sistens Collectionem Avium Ex Omnibus, Imperio Danico Subjectis, Provinciis Insulisque Borealibus Hafniæ Factam, Cum Descriptionibus Novarum, Nominibus Incolarum, Locis Natalium Et Icone. Hafniæ 1764.

³ »Ex albo nigroque varius, . . . E Feroensibus insulis, ubi in rupibus seorsum a C. corace habitare dicitur«.

- Corvus corone* (p. 9) = Raage, *Corvus frugilegus frugilegus*¹.
Modtaget fra Sjælland og Færøerne.
- Falco Lanarius* (p. 1) = Dværgfalk, *Falco columbarius*. Modtaget fra Sjælland, Island og Færøerne.
- Anas tadorna* (p. 12) = ? Gravand, *Tadorna tadorna*².
- Anas Erythropus* (p. 14) = Bramgaas, *Branta leucopsis*, og Knortegaas, *Branta bernicla*. »Færingernes Bram-Gaas eller Helsing-Gaas«³.
- Anas Mollissima* (p. 14) = Færøisk Ederfugl, *Somateria mollissima faeroensis*.
- Anas hiemalis* (p. 17) = Havlit, *Clangula hyemalis*.
- Procellaria pelagica* (p. 29) = Stormsvale, *Hydrobates pelagicus*.
- Procellaria puffinus* (p. 29) = Skraape, *Puffinus puffinus puffinus*.
- Catharacta Skua* (p. 33) = Storkjove, *Stercorarius skua skua*.

Sidstnævnte Fugl, hvis Udforskning gennem Tiderne stadig synes at være knyttet til Færøerne, benævnes her for første Gang binært, og Færøerne, nærmere betegnet Skuø — som forøvrigt er opkaldt efter Fuglen — gøres af BRÜNNICH til Type-Lokalitet. Han giver desuden en detailleret Beskrivelse af Storkjoven og dens Levevis, samt en lang Literaturfortegnelse.

- Colymbus Immer* (p. 38) = Islom, *Colymbus immer immer*.

Ogsaa denne Arts Historie er stadig skrevet med Færøerne som Udgangspunkt. Den benævnes her for første Gang binært med Færøerne som Type-Lokalitet.

¹ BRÜNNICH's *Corvus corone* (Sort Krage) er uden Tvivl en Forveksling med Raagen, *Corvus frugilegus*. Lige fra hans Tid har talrige Forfattere angivet Sortkragen som værende iagttaget paa Færøerne, dog uden at noget Eksempel nogensinde er blevet nedlagt, og der har utvivlsomt fundet en Forveksling Sted med unge Raager, som ikke er helt sjældne paa Færøerne, og af hvilke en lang Serie er nedlagt og findes i Zoologisk Museum. (Jævnfør ogsaa ANDERSEN: Vid. Med. Nat. For., 1898, p. 355).

² Denne Fugl skulde være bragt BRÜNNICH bl. a. fra Færøerne, men BRÜNNICH's Tilføjelse: »*Feroensibus* Hav-Simmer« tyder stærkt paa, at han har forvekslet den med Islommen, som tidligere paa Dansk kaldtes Hav-Imber, et Navn som den endnu gaar under i Norge.

³ »*Feroensibus* Bram-Gaas *aliis* Helsing-Gaas«. BRÜNNICH opfatter altsaa disse to færøiske Gæs som tilhørende den samme Art, og ogsaa tidligere Forfattere er, som ovenfor omtalt, uklare paa dette Punkt; begge Arter forekommer imidlertid regelmæssigt, eller næsten regelmæssigt paa Trækket paa Færøerne og har sikkert været kendt af Befolkningen som to forskellige Slags Gæs.

- Motacilla alba* (p. 70) = Hvid Vipstjert, *Motacilla alba alba*.
 »Paa Færøisk Elle Kongens Datter. Fra Sjælland, Jylland, Norge og Færøerne«.
- Motacilla troglodytes* (p. 72) = Gærdesmutte, *Troglodytes troglodytes*.
 »Almindelig overalt i Danmark, Norge og paa Færøerne; . . Paa Færøisk Musebroder. Trænger ind i Færingernes Huse og fortærer Indbyggernes Kød, som hænger til Tørrer«¹.

Desuden nævner BRÜNNICH WORM's færøiske Skehejre (p. 46) og omtaler Strandskadens færøiske Navn, *Feroensibus* Kielder (p. 57), men synes ikke at have modtaget den derfra. For første Gang fra Færøerne omtales altsaa af BRÜNNICH saaledes kun tre Arter, nemlig Raagen, den Hvide Vipstjert og Gærdesmutton. Den af BRÜNNICH benævnte Færøiske Ravn omtales udførligere et Par Aar efter af ASCANIUS². Dennes Beskrivelse er den fyldigste og bedste Skildring som haves af den færøiske Hvidbrogede Ravn, baseret paa Serier af udstoppede og levende Fugle og paa Brevveksling med Færing³. Andre færøiske Fugle nævner ASCANIUS ikke.

Indtil nu skyldtes vor Viden om den færøiske Fugleverden ikke systematiske Studier, men dels Undersøgelser af de til Videnskabsmænd i København og andre Steder nedsendte Skind og levende Fugle, særlig af de sjældnere Arter, dels Optegnelser gjort af Rejsende eller Bosiddende paa Øerne, specielt om de for Befolkningens Økonomi vigtige Arter, men et virkeligt indtrængende Studium af de færøiske Fugle og deres Biologi, der kunde danne Basis for videre faunistisk Forskning, havde ikke fundet Sted før SVABO⁴ i Slutningen af det 18. Aarhun-

¹ »Ubique in Dania, Norvegia & Feroa frequens; . . *Feroensibus* Musebroder. *Intrat casas Feroensium, carnem exsiccandam incolarum consumens*«.

² P. ASCANIUS: *Icones Rerum Naturalium ou Figures Enluminées d'Histoire Naturelle Du Nord*. Copenhague 1767. (Den danske Udgave p. 45 & pl. VIII.)

³ Han kalder den Hvidbrogede Ravn for *Corvus variegatus Færøensis* og negligerer saaledes BRÜNNICH's 3 Aar ældre Navn; senere er den hvidbrogede Mutant benævnt *Corvus leucophaeus* VIEILL. 1817 og *C. leucomelas* WAGLER 1827.

⁴ SVABO fødtes 1746 paa Vaagø og døde i Thorshavn i 1824. En Biografi af SVABO, udarbejdet af M. A. JACOBSEN, findes som Forord i det paa 100-Aarsdagen for SVABO's Død udgivne Udvalg af hans Skrifter (I. C. SVABO: *Føroyaferð* in 1781—82. Thorshavn 1924).

drede rejste paa Færøerne og omkring 1783 nedskrev den første færøiske »Fauna«.

JENS KRISTIAN SVABO er Færøernes betydeligste Videnskabsmand, en overlegen Begavelse lige orienteret i Sprogforskning, Historie, Landbrug, Teknik og Naturhistorie. Størst Betydning har han haft gennem sin færøiske Ordbog og sine Folkevisesamlinger, men hans udførlige økonomisk-fysiske Beskrivelse af Færøerne er ogsaa af meget stor Værdi. Det lykkedes ikke SVABO at faa nogen af sine Arbejder trykt, men som Haandskrifter findes i Rigsarkivet hans Rejseberetninger, i Det kgl. Bibliotek og Universitetsbibliotheket hans Folkevisesamlinger og Ordbøger. I endnu højere Grad end DEBES et Aarhundrede tidligere maatte SVABO kæmpe mod Uforstand og Ligegyldighed; hans Liv, fuldt af Skuffelser og levet i en haabløs Fattigdom, blev en Tragedie, der indgiver en den dybeste Medfølelse, samtidig med at hans vidtspændende Produktion aftvinger en den største Respekt. I 1781—82 berejste SVABO Færøerne og nedlagde sine Resultater i syv haandskrevne Bind, af hvilke Bind I, som sandsynligvis er nedskrevet 1783, næsten helt er helliget Fuglene¹. Det indeholder en udmærket systematisk Liste i alfabetisk Orden over Færøernes Fugle (»Om Fugle«, p. 1—86), Bemærkninger om skadelige Fugle og disses Bekæmpning (»Om Rovfugle«, p. 87—100), om de paa Fuglebjerge boende Søfugle og disses Fangst (»Om Fuglefangst«, p. 101—165), og om Statistik angaaende Handelen med Fjer (»Om Fieder«, p. 166—179). Af disse Kapitler er blot Afsnittet »Om Fuglefangst« publiceret i den ovenfor omtalte Mindebog fra 1924. SVABO's Liste er meget værdifuld og giver udmærkede og indgaaende biologiske Skildringer af de fleste færøiske Fugle, saaledes at vi, ligesom 100 Aar tidligere, besidder større Viden om Fuglelivet paa disse afsides Øer, end

¹ J. K. SVABO: Indberetninger, indhentede paa en, Allernaadigst befalet, Reise i Færøe, i Aarene 1781 og 1782. Kjøbenhavn 1783. (Haandskrift i Rigsarkivet; Rentekammerets færøiske Sager, Indberetning fra SVABO.) — Foruden dette Haandskrift findes i Thorshavns Bibliothek et andet Haandskrift, af hvilket en Kopi venligst er overladt mig af Amtsfuldægtig ESTRUP. Det er sandsynligvis en Afskrift af Københavner-Eksemplaret og adskiller sig kun fra dette paa ganske uvæsentlige Punkter, saaledes er Pagineringen afvigende; i Citaterne af SVABO er overalt i det følgende Københavner-Manuskriptets Paginering anvendt.

vi gør fra de fleste andre europæiske Lande. Til Afsnittet om Fuglene er knyttet nogle faa Farvetavler af Fugle, signeret »S. M. HOLM, *Havniæ* 1783«. Som Eksempel paa SVABO's nøjagtige og faunistisk værdifulde Beskrivelser skal hans Omtale af Sulen citeres (p. 70):

»Sula (*pelecanus bassanus*) ankommer den 25. Januar; lægger midt i April 2 Æg, som udruges i 4 Uger. Den flytter ved Mortensdag. Ungen kaldes Graasula, som bliver flyg midt i September. Den yngler almindelig paa Myggenæs-Holmen, og de tæt ved staaende Drangar eller Klipper. Man fanger de gamle midt i April, da de have gjort Rede, men ikke Æg. De sidde da og sove paa Redet om Natten, hvor de tages med Hænderne. Naar Vinden blæser lige ind paa Landet, og det hagler, sove de stærkest. Ungerne tages 3 Uger for Mikkelsdag; men Æggene røres ikke. De have begge tranet Kjød, dog Ungen mere, som kan være omgivet af en feed Hinde af en Tommes Tykkelse, af hvilken man kan brænde Tran. De saltes begge, og Ungen bruges til Suul, men dens Ister (Smoltur) lægges i Maven og forvares til Vinteren, da det kommer i Lampen, og nyttes som god Tran. Man tager de gamle 2 Gange om Foraaret, og kan fange henved 200. Af Unger, naar Fangsten gaar vel til, lige saa meget. Ere Ungerne allerede flygge, slaaes de med en Stilke eller Stang, som kaldes Kadix, da en Baad ligger paa Søen og opsamler dem. Naar de falde paa Søen, slaar man dem og. Paals-Messa, d. e. den 25de Januar, da denne Fugl ankommer, er en af denne Øes høitidelige Dage. En Sule giver til Spise mod 6 Lunder. I Hetland, Skotland og Irland skal og være enkelte Steder, hvor denne Fugl yngler; men der ansees den for en Delicatesse, hvortil man indbyder alle sine gode Venner.«

SVABO omtaler de følgende Arter, der som nævnt er opført i alfabetisk Orden, men som nedenfor dog af praktiske Grunde vil blive opgivet i deres systematiske Rækkefølge:

Falco maaske *chrysaetos*

(p. 79)¹

= Havørn, *Haliaëtus albicilla albicilla*.

Falco lanarius (p. 67)

= Islandsk Dværgfalk, *Falco columbarius subaesalon*.

Strix maaske *nyctea* (p. 508) = Sneugle, *Nyctea scandiaca*.

Sturnus cinclus (p. 5)

= ? Vandstær, *Cinclus cinclus cinclus*².

¹ SVABO fortæller, at Ørnen nu kun ses meget sjældent og ikke vides at yngle, men at den i gamle Dage rimeligvis har været almindeligere, siden dens Næb var befalet at ydes i Næbtold, og siden der gaves Steder, hvor den berettes at have ynglet og som endnu har Navn af den (Arnatindur, Arnafiadl).

² Vandstæren »meenes at yngle paa Norder-Øerne« efter SVABO, men dette beror givet paa en Misforstaaelse, og det af SVABO opgivne færøiske Navn Aarpisa kan i hvert Fald ikke henføres til denne Art. Vandstæren er med Sikkerhed kun truffet to Gange paa Færøerne.

<i>Turdus viscivorus</i> (p. 31)	= Vindrossel, <i>Turdus musicus coburni</i> ¹ .
<i>Motacilla oenanthe</i> (p. 69)	= Færøisk Digesmutte, <i>Oenanthe oenanthe schiöleri</i> .
<i>Motacilla alba</i> (p. 30)	= Hvid Vipstjert, <i>Motacilla alba alba</i> ² .
<i>Fringilla</i> -? (p. 36)	= Engpiber, <i>Anthus pratensis</i> , og Skærpiber, <i>Anthus spinoletta kleinschmidti</i> ³ .
<i>Emberizza nivalis</i> (p. 67)	= Snespurv, <i>Plectrophenax nivalis nivalis</i> .
<i>Sturnus vulgaris</i> (p. 69)	= Færøisk Stær, <i>Sturnus vulgaris faroensis</i> .
<i>Corvus corax</i> (p. 52)	= Ravn, <i>Corvus corax varius</i> ⁴ .
<i>Corvus cornix</i> (p. 42)	= Krage, <i>Corvus corone cornix</i> .
<i>Corvus monedula</i> (p. 53)	= ? Allike, <i>Corvus monedula spermologus</i> ⁵ .
<i>Motacilla troglodytes</i> (p. 51)	= Færøisk Gærdesmutte, <i>Troglodytes troglodytes borealis</i> .
<i>Hirundo rustica</i> (p. 72)	= Forstuesvale, <i>Hirundo rustica rustica</i> .
<i>Columba oenas</i> (p. 7)	= Klippedue, <i>Columba livia livia</i> ⁶ .
<i>Charadrius pluvialis</i> (p. 49)	= Hjejle, <i>Charadrius apricarius altifrons</i> .
<i>Tringa vanellus</i> (p. 78)	= Vibe, <i>Vanellus vanellus</i> .

¹ Misteldrosselen, *Turdus viscivorus*, er ikke truffet paa Færøerne, og SVABO'S Ord »sees her om Foraaret« samt hans færøiske Betegnelse paa Fuglen »Eúishéanic« (nu Oðinshani) viser til fulde, at han har ment Vindroslen, som er en regelmæssig Trækfugl paa Færøerne.

² Den Hvide Vipstjert synes at have været almindeligere paa SVABO'S Tid end nu, thi medens den nu kun yngler uregelmæssigt og faatalligt paa Færøerne, siger SVABO uden nogen Indskrænkning om den »kommer ved Kaars-misse; bygger i Vægge og imellem Steene; legger 4. til 5. Æg; udklækker i 3. Uger nøgne Unger«.

³ SVABO'S færøiske Navn for hans *Fringilla* er »Graatujtlingur«, hvilket er den færøiske Fællesbetegnelse for de to nævnte Pibere, som af Færingerne ikke holdes ude fra hinanden. Naar SVABO karakteriserer den som »er bestandige (d. v. s. er Standfugl) har han tænkt paa Skærpiberen, mens han med Ordene »leger Æg paa Mark« nærmest hentyder til Engpiberen.

⁴ SVABO omtaler ogsaa den Hvidbrogede Ravn, idet han siger: »naar man seer store Flokke, mærkes ikke sjælden en Hvid-Ravn (*Corvus varius* Br.) derimellem. Hvid-Ravnen yngler her, men kun 2. eller 1. Par, saavit man veed. Dens Unger sendes undertiden ned til Kjøbenhavn, som en Sjældenhed«. Det synes saaledes som om den allerede paa SVABO'S Tid var ved at blive sjælden, men det maa dog bemærkes, at GRABA 1828 saa mindst 8—10 hvidbrogede Ravne og mener, at de er almindelige.

⁵ Maaske mener SVABO Solsorten, thi den formentlige Allikes færøiske Navn »Réúkur« (nu Rókur) tilhører Solsorten, og heller ikke SVABO'S Tilføjelse »faas om Høsten og Vinteren; men sjælden« er videre oplysende, men kan gælde begge Arter.

⁶ Man troede i lang Tid, at den paa Færøerne ynglende Due var Hulduen, *Columba oenas*, og først REINHARDT (Tidsskr. f. Naturvidenskaberne, 1826, p. 132) paaviste, at det var Klippeduen, *C. livia*.

- Tringa rostro nigro* etc. (p. 77) = ? Stenvender, *Arenaria interpres interpres*¹.
- Hæmatopus ostralegus* (p. 75) = Strandskade, *Haematopus ostralegus occidentalis*.
- Scolopax arquata* (p. 73) = Storspove, *Numenius arquata arquata*.
- Scolopax phaeopus* (p. 68) = Islandsk Smaaspove, *Numenius phaeopus islandicus*.
- Scolopax totanus* (p. 69) = Islandsk Rødben, *Tringa totanus robusta*.
- Scolopax gallinago* (p. 50) = Færøisk Bekkasin, *Capella gallinago faeroensis*.
- Tringa fusca* (p. 31) = Sortegraa Ryle, *Calidris maritima maritima*.
- Tringa lobata* (p. 39) = Odinshane, *Phalaropus lobatus*².
- Ardea cinerea* (p. 38) = Fiskehejre, *Ardea cinerea cinerea*.
- Ortygometra alis rufo ferrugineis* (p. 7) = Engsnarre, *Crex crex*.
- Rallus aquaticus* (p. 40) = Vandrikse, *Rallus aquaticus hibernans*³.
- Fulica atra* (p. 55) = Blishøne, *Fulica atra atra*.
- Anas anser ferus*⁴ (p. 36) = Graagaas, *Anser anser sylvestris*⁵.

¹ SVABO skriver blot: »Tjaldurs-Græalingur (*Tringa rostro nigro basi rubra* etc. Olavs, S. 580)«. — Den Bog, SVABO citerer, er: E. OLAFFSEN & B. POVELSEN: Reise igjennem Island, foranstaltet af Videnskabernes Selskab i Kiøbenhavn. Sorøe 1772. — Disse omtaler Vol. I, p. 580 en »*Tringa rostro nigro* etc.«, som skal være den islandske »Tildra«, hvilken er Stenvenderen, skønt efter min Mening den latinske Beskrivelse langtfra passer paa denne Fugl. Da imidlertid SVABO ogsaa nævner Stenvenderens færøiske Navn, Tjaldursgræalingur, er det utvivlsomt denne Art, han registrerer for Færøerne, uden dog at tilføje nogen Oplysning om dens Levevis o. s. v. — Stenvenderen er en almindelig Trækfugl paa Færøerne.

² En farvelagt Tegning (tab. II) er vedlagt visende en ♀ ad. ved Reden, der indeholder 4 Æg. Paa en særskilt Tegning er Foden afbildet. Odinshanen yngler ellers meget faatalligt paa Færøerne.

³ Om denne skriver SVABO: »Jeårakona (*Rallus aquaticus*) sees i Flokke. Hvad Tid af Aaret den her opholder sig, er mig ubekjendt. En eneste Flok lykkedes det mig at se paa Sandøen mod Midten af Septembr. 1781«. Selvom SVABO nævner Vandriksens færøiske Navn (Jarðarkona), kan Beskrivelsen næppe gælde denne Fugl; sandsynligere er det, at han har ment den Islandske Sorthalede Kobbersneppe, *Limosa limosa islandica*, hvis islandske Navn »Jaðraka« minder lidt om Vandriksens færøiske Navn, Jarðarkona, og af SVABO godt kan tænkes at være forvekslet hermed. Den Islandske Kobbersneppe ses nu og da paa Trækket paa Færøerne. — Men jeg kan da ikke forklare, hvorfor han anvender Vandriksens latinske Navn. Jfr. ogsaa Bemærkningen om Kobbersneppen hos MOHR, nedenfor.

⁴ Den vilde Gaas benævnes af SVABO saaledes, mens han under *Anas anser domesticus* (p. 33) omtaler Tamgæssene paa Færøerne.

⁵ SVABO omtaler dens Tilbagegang som Ynglefugl paa Færøerne: »Denne

<i>Anas erythropus</i> (p. 6) &	
<i>Anas bernicla</i> (p. 39)	= Knortegaas, <i>Branta bernicla hrota</i> ¹ .
<i>Anas cygnus</i> (p. 73)	= Sangsvane, <i>Cygnus cygnus islandicus</i> ² .
<i>Anas acuta</i> (p. 84)	= Spidsand, <i>Anas acuta acuta</i> ³ .
<i>Anas boschas</i> (p. 70)	= Stokand, <i>Anas platyrhyncha platyrhyncha</i> .
<i>Anas crecca</i> (p. 47)	= Krikand, <i>Anas crecca crecca</i> ⁴ .
»Eava-Kongur« (p. 30)	= Kongeederfugl, <i>Somateria spectabilis</i> ⁵ .
<i>Anas mollissima</i> (p. 8)	= Færøisk Ederfugl, <i>Somateria mollissima faeroensis</i> .
<i>Anas hiemalis</i> (p. 31)	= Havlit, <i>Clangula hiemalis</i> .
<i>Mergus merganser</i> (p. 77)	= Toppet Skallesluger, <i>Mergus serrator</i> ⁶ .

Fugl var for 50 Aar siden i temmelig Mængde i Færøe, men er nu næsten aldeles ødelagt, dels formeedetst Jagt«. . . »deels og fornemmelig af Skuen (d. e. Storkjoven). Paa Sørvaagsvand i Vaagøen fangede man den fordums i nogen Mængde med Stang om Sommeren, naar de fældte Fjedrene«. Jfr. det ovenfor af TARNOVIS 1669 sagte.

¹ Ogsaa SVABO forveksler disse to Gæs, som ogsaa BRÜNNICH o. a. Jeg tvivler paa, om SVABO har kendt andre end Knortegaasen, thi hans Bramgaas, *Anas erythropus*, er afbildet paa den farvelagte tab. I, hvilken Figur viser en Knortegaas, (med en anden, senere Skrift er paa Tavlen tilføjet »*Bernicla*« og *erythropus* er overstreget, men i Teksten (p. 6) skriver SVABO udtrykkeligt, at det er Bramgaasen, som afbildes paa Tavle I), og naar han om Helsingagaasen, *Anas bernicla*, udtaler, at de ses »i Flokke af 30, ja indtil 50 Stykker« (p. 39), kan dette paa Færøerne ogsaa kun gælde Knortegaasen, saa SVABO har sikkert ikke vidst, hvad Færøernes »Brangás« var.

² SVABO nævner intet om, at Svanen har ynglet paa Færøerne, men siger blot: »sees i Flokke, midt i Martii Maaned og derefter, at hvile sig, især paa de ferske Vande, paa deres Henreise mod Norden, da der skydes nogle enkelte; ligesaa vel som paa deres Tilbagereise om Høsten i October-Maaned«.

³ En ♂ ad. i Pragtdragt er afbildet farvelagt paa tab. IV.

⁴ Efter Krikanden skriver SVABO (p. 48): »Kripils-ont forekom mig ikke. Maaskee kaldes Kriikonten saaledes af nogle«. Dette er næppe rigtigt; om Færøernes »Kriblingsont« vides ikke meget, men flere Forfattere angiver, at det drejer sig om Atlingen, *Anas querquedula*, af hvilken egentlig blot et sikkert Fund — og flere usikre — foreligger fra Færøerne.

⁵ Om denne siger SVABO, at man paa Strømø for nogle Aar siden har »seet en Fugl i fuldkommen Ligning med Eder-Hannen, paa dette nær, at den var ganske hvid(?), og havde ligesom en Hanekam paa Hovedet; Den var i Flok med andre Ederfugle, som dog syntes at være bange for den. Man kalder den Eavu-Kongur«. Dette er Kongeederfuglens færøiske Navn, og der er vel efter Beskrivelsen heller ikke Tvivl om, at det har drejet sig om en ♂ ad. i Pragtdragt af denne Art.

⁶ Den af SVABO omtalte Skallesluger beskrives som ynglende paa Færøerne og benævnes »Topont«. Dette kan kun gælde *M. serrator*, mens den Store Skallesluger, *M. merganser*, er en sjælden Gæst paa Øerne, kun truffet 3 Gange.

<i>Colymbus cristatus</i> (p. 79) & Gjøør (p. 81)	= Nordisk Lappedykker, <i>Podiceps auritus</i> ¹ .
<i>Colymbus Immer</i> (p. 37)	= Islom, <i>Colymbus immer immer</i> .
<i>Colymbus arcticus</i> (p. 48)	= Rødstrubet Lom, <i>Colymbus stellatus</i> ² .
<i>Uria lomvia</i> (p. 49)	= Lomvie, <i>Uria aalge spiloptera</i> .
<i>Uria Grylle</i> (p. 73)	= Tejste, <i>Uria grylle grylle</i> .
<i>Alca Alle</i> (p. 32)	= Søkonge, <i>Alle alle alle</i> .
<i>Alca arctica</i> (p. 49)	= Lunde, <i>Fratercula arctica grabae</i> .
<i>Alca torda</i> (p. 5)	= Alk, <i>Alca torda</i> .
<i>Alca impennis</i> (p. 32)	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis</i> ³ .
<i>Sterna hirundo</i> (p. 74)	= Havterne, <i>Sterna macrura</i> ⁴ .
<i>Larus Rissa</i> (p. 53)	= Ride, <i>Rissa tridactyla tridactyla</i> .
»Fransatedna« (p. 75)	= Hættemaage, <i>Larus ridibundus ridibundus</i> ⁵ .
<i>Larus fuscus</i> (p. 31) & <i>Larus</i> -? (p. 49)	= Sølvmaage, <i>Larus argentatus argentatus</i> ⁶ .

¹ Den Toppede Lappedykker *Podiceps cristatus* er ikke kendt fra Færøerne, men SVABO omtaler sin *Colymbus cristatus* som »den islandske Sef-ønd«, hvilken er *P. auritus*. Denne er en ret almindelig Trækfugl paa Færøerne. Ogsaa »en besynderlig Fugl, som nogle kalde Gjøør« skudt ved Kollefjord 1782 kan efter Beskrivelsen ikke være andet end denne Lappedykker, og MÜLLER har ogsaa i Kollefjord hørt denne Betegnelse for den Nordiske Lappedykker (jfr. ANDERSEN: Vid. Med. Nat. For., 1901, p. 223).

² SVABO omtaler under dette Navn den paa Færøerne ynglende Lom, hvilken er *Colymbus stellatus*. — Den Sortstrubede Lom, *C. arcticus arcticus*, er en meget sjælden Gæst paa Færøerne, kun truffet 1 Gang.

³ SVABO mener heller ikke, at Gejrfuglen har ynglet paa Færøerne; han omtaler, at den i de senere Aar er aftaget i Antal: »Gaarfuglur (*Alca impennis*) vides ikke at yngle her, endskiønt *Studiosus* Mohr skal have fra Fugløen faaet et af dens Æg, som man fandt i en, man havde fanget. Har forhen ikke været, efter Beretning, saa sjælden som nu. Man fanger dog endnu enkelte Stykker imellem Hedlufugl (d. e. unge, ikke ynglende Lomvier) især paa Fugløen«.

⁴ Fjordternen, *Sterna hirundo hirundo*, kendes ikke fra Færøerne, den paa Øerne ynglende Terneart er Havternen, *S. macrura*; ogsaa andre, senere Forfattere har forvekslet disse to Former og angivet Fjordternen som færøisk Ynglefugl.

⁵ »Fransatedna« er Hættemaagens færøiske Navn, og SVABO omtaler den paa følgende Maade: »Man skal have seet i Færøe Terner uden Hætte, noget større, med kortere og ukløvet Stiert, og kalder dem Fransatedna«. Ordene »uden Hætte« tyder paa, at de oftest er Vinterfugle, og det er først omkring 1800, at de indvandrede som Ynglefugle; de er nu almindelige paa de sydlige Øer.

⁶ Om sin *Larus fuscus* siger SVABO: »lægger Æg i steile Strandbredde« og »er bestandig«. Begge Dele kan kun gælde Sølvmaagen, *L. argentatus*, mens Silde- maagen, *L. fuscus*, paa Færøerne yngler paa Inlandets flade Skraaninger og

- Larus marinus* (p. 5) = Svartbøg, *Larus marinus*.
Larus glaucus (p. 78) = Graamaage, *Larus hyperboreus*.
Catharacta Skua (p. 65) = Storkjove, *Stercorarius skua skua*¹.
Catharacta parasitica (p. 41) = Almindelig Kjove, *Stercorarius parasiticus*.
Procellaria glacialis (p. 38) = Stormfugl, *Fulmarus glacialis glacialis*².
Procellaria puffinus (p. 59) = Skraape, *Puffinus puffinus puffinus*³.
Procellaria pelagica (p. 6) = Stormsvale, *Hydrobates pelagicus*.
Pelecanus phalacrocorax
 (p. 39) = Storskarv, *Phalacrocorax carbo carbo*⁴.
Pelecanus carbo (p. 55) &
Pelecanus cristatus (p. 77) = Topskarv, *Phalacrocorax aristotelis aristotelis*⁶.
Pelecanus bassanus (p. 70) = Sule, *Morus bassanus bassanus*.⁵

Sletter og er Trækfugl. Ligeledes det af SVABO givne færøiske Navn »Fiskimaasi« gælder Sølvmaagen (jfr. SALOMONSEN; D. O. F. T., 1931, p. 21), ikke Sildemaagen. SVABO's *Larus*-? er ganske vist betegnet med det færøiske Navn Likka, hvilket er Sildemaagen, men Beskrivelsen: »er bestandig, lægger i Mai 3 Æg i Hamre eller Fjeldhylder« kan kun gælde Sølvmaagen, og SVABO kan saaledes ikke siges at have sondret mellem disse to færøiske Maager paa en saadan Maade, at man virkelig kan sige, at han har kendt dem begge.

¹ Om Storkjoven giver SVABO følgende interessante Beskrivelse: »Ungerne er en meget god og dejlig Spise, og skal, for nu rum Tid siden, have været en stor Herlighed for visse Gaarde for Mængdens Skyld. I Skuøen skal man fordem have fanget efter Beretning, 6000. aarlig. Man besøgede dem strax de vare udklækede, og skar det yderste Leed af Vingen, for at være vis paa dem, naar de vare nogenledes voxne, og blevne modne til at aftages. Nu yngle neppe 10 paa hele Øen; Rimeligt er det derfor, at Øen har faaet Navn af denne Fugl. Paa Sund, en Kongsgaard paa Strømoen, skal man og have fordem fanget en Mængde deraf. Den søger allene Udmarken, og findes endnu i temmelig Mængde paa Vaagøen. Den spises tilligemed Æg og Unger«. Paa Vaagø har den ikke ynglet siden 1880erne, ved Sund ikke siden SVABO's Tid, paa Skuø — hvor SVABO's 6000 aarligt nedlagte synes lovlig højt ansatte — findes nu kun 10 Par; om Storkjovens Historie paa Færøerne jfr. SALOMONSEN: D.O.F.T., 1931, p. 23.—25.

² SVABO omtaler blot Stormfuglen som »sees almindelig kun af Fiskere langt fra Landet«. Først i det 19. Aarhundrede indvandrede den som ynglende paa Færøerne, hvor den nu er en af de almindeligste Søfugle.

³ Tavle III viser et med Krog forsynet Apparat, som bruges til at trække Ungen ud af Redehullet, og af SVABO benævnes »Lujri-krøukur«. Naar SVABO siger »I Skuøen skal den fordem have ynglet i største Mængde, og man fortælles da at have fanget der 6000 Lyrer« saa er dette ganske vist ikke usandsynligt, men tyder alligevel paa Forveksling med Storkjoven, om hvem de samme Ord meddeles (se ovenfor).

⁴ Bemærkningen »legger i Bjerghylder, baade paa Steen og Græs, 3 til 4 Æg« og det færøiske Navn »Hiplingur« kan kun gælde Storskarven, *Phalacrocorax carbo*.

⁵ Hvad SVABO siger om Sulen er citeret ovenfor.

⁶ Bemærkningen »bygger fornemmelig i Urer, altsaa Huller og Aabninger i

SVABO's Liste er saa godt som fuldstændig hvad Ynglefugle angaar, Præstekraven, *Charadrius hiaticula hiaticula* og Vagtelen, *Coturnix coturnix coturnix*, der begge yngler paa Færøerne, er de eneste, han ikke har med; desuden nævner han en hel Række Trækfugle og tilfældige Gæster. Ialt omtaler han 63 Arter, af hvilke ikke mindre end 27 for første Gang omtales fra Færøerne. Til SVABO's 63 Arter maa følgende 4 tilføjes: Skehejren, *Platalea leucorodia leucorodia*, Raagen, *Corvus frugilegus frugilegus*¹, Mosehornuglen, *Asio flammeus flammeus* og Bramgaasen, *Branta leucopsis*, som alle kendtes fra tidligere Afhandlinger. Listen over Færøernes Fugle tæller saaledes nu 67 Arter.

Allerede efter et Par Aars Forløb, efter at SVABO havde nedskrevet sine Indberetninger, udkommer et nyt Bidrag om de færøiske Fugle. Det er en anden Færing N. MOHR, der i sin bekendte islandske Beskrivelse² ogsaa kommer med en Del Bemærkninger om Færøernes Fugle. Han har særlig flere biologiske Meddelelser, som er af Interesse. Han nævner følgende Fugle fra Færøerne, af hvilke blot en er ny for Øerne:

<i>Alca Impennis</i> (p. 28)	= Gejrfugl, <i>Plautus impennis</i> ³ .
<i>Procellaria pelagica</i> (p. 32)	= Stormsvale, <i>Hydrobates pelagicus</i> .
<i>Colymbus Grylle</i> (p. 34)	= Tejste, <i>Uria grylle grylle</i> .
<i>Colymbus septentrionalis</i> (p. 36)	= Rødstrubet Lom, <i>Colymbus stellatus</i> .
<i>Colymbus glacialis</i> (p. 36)	= Islom, <i>Colymbus immer immer</i> .
<i>Colymbus Lomvia</i> (p. 37)	= Lomvie, <i>Uria aalge spiloptera</i> .
<i>Colymbus troille</i> (p. 37)	= Alk, <i>Alca torda</i> ⁴ .
<i>Larus parasiticus</i> (p. 43)	= Spidshalet Kjove, <i>Stercorarius parasiticus</i> .

de, ved Strandkanten liggende, Steendynger« samt Navnet »Skarvur«, hvilket er Topskarvens færøiske Betegnelse, viser, at SVABO med sin *Phalacrocorax carbo* har ment Topskarven, *P. aristotelis*. Under Navnet »Topskarvur (*Pelecanus cristatus*)« afsondrer han Topskarven i Pragtdragt (med Top), som han holder for en særlig Art.

¹ Det er dog sandsynligvis Raagen, SVABO sigter til, naar han siger (p. 81): »Man skal og have seet en Art af Krager, forskjellige fra de almindelige, Hjaalta-Kraaka d. e. Hetlands Krage kaldet«. Hjaltilandskråka er Raagens færøiske Navn.

² N. MOHR: Forsøg til en Islandsk Naturhistorie med adskillige oekonomiske samt andre Anmærkninger. Kiøbenhavn 1786.

³ »Paa Færø fanges de fleste Somre nogle enkelte«.

⁴ For MOHR's *Colymbus Lomvia* og *C. troille* godtgør hans danske Navne, henholdsvis »Lomvi« og »Alk«, at det drejer sig om disse Arter.

- Sterna Hirundo* (p. 43) = Havterne, *Sterna macrura*.
Scolopax, Jardreka (p. 45) = Islandsk Sorthalet Kobbersneppe, *Limosa limosa islandica*.¹
Tringa striata (p. 45) = Sortegraa Ryle, *Calidris maritima maritima*.
Turdus iliacus (p. 51) = Islandsk Vindrossel, *Turdus musicus coburni*.²
Emberiza nivalis (p. 52) = Snespurv, *Plectrophenax nivalis nivalis*.
Motacilla oenanthe (p. 52) = Færøisk Digesmutte, *Oenanthe oenanthe schiöleri*.
Motacilla Troglodytes (p. 53) = Færøisk Gærdesmutte, *Troglodytes troglodytes borealis*.

MOHR's Notitser er de sidste Meddelelser om færøiske Fugle, som udkommer i det 18. Aarhundrede. Naar jeg, inden jeg slutter, vil omtale LANDT's bekendte Beskrivelse af Færøerne og deres Natur³ som udkom 1800, altsaa efter Afslutningen af den her behandlede Periode, er det af to Grunde: for det første fordi Bogen er blevet til i det 18. Aarhundrede og skildrer Dyrelivet i dette Tidsrum, for det andet fordi Fugleafsnittet i høj Grad er baseret paa SVABO's og MOHR's Bidrag; LANDT nævner ret overlegent SVABO i sin Indledning, skønt han har afskrevet lange Stykker efter ham. LANDT's Liste, der er ret nøjagtig og paalidelig, indeholder ialt 81 Arter, af hvilke dog en Del gaar ud, idet det drejer sig om Tamfugle eller Synonymer. Tilbage er 75 Arter, af hvilke de følgende er nye for Færøerne: Atling, *Anas querquedula*; Strømand, *Histrionicus histrionicus histrionicus*; Fløjlsand, *Oidemia fusca fusca*; Vestlig Sildemaage, *Larus fuscus graellsii*; Stor Præstekrave, *Charadrius hiaticula hiaticula*; Ryle, *Calidris alpina schinzii*; Vagtel, *Coturnix coturnix coturnix*; Jagtfalk, *Falco rusticolus (islandus)*; Vende-

¹ Jardreka (nu: jaðraka) er Kobbersneppens islandske Navn. MOHR omtaler dens Forekomst paa Færøerne saaledes »men i Færøe, hvor den og er meget rar og kaldes Jeara Kona, har jeg set den nogle faa Gange, fuldkommen liig Tegningen«. Tegningen, som MOHR hentyder til, er OLAFFSEN & POVELSEN l. c., p. 984 & pl. XLVIII, som viser en Sorthalet Kobbersneppe, hvilken Art saaledes af MOHR for første Gang med Sikkerhed paavises fra Færøerne. MOHR's Navn »Jeara Kona« (= Jarðarkona) er dog ikke Kobbersneppens, men Vandriksens færøiske Navn (jfr. Fodnoten om Vandriksen hos SVABO, ovenfor).

² »Paa Færøerne ses den kun om Foraaret«. Den har senere ganske undtagelsesvis ynglet, og først i de allersidste Aar er den blevet konstant Ynglefugl.

³ J. LANDT: Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne. København 1800. Fuglene er beskrevne p. 243—273.

hals, *Jynx torquilla torquilla*; Lærke, *Alauda arvensis arvensis*; Graasisken, *Carduelis flammea flammea*. Desuden kendes nu de følgende med Sikkerhed fra Øerne, mens de hos SVABO var meget tvivlsomme: Vandrikse, *Rallus aquaticus hibernans*; Kongeederfugl, *Somateria spectabilis*; Vandstær, *Cinclus cinclus cinclus*. Med de 10 nye Former hos LANDT og den ene, ovenfor nævnte (Kobbersneppen) hos MOHR er Listen over de færøiske Fugle saaledes vokset til 78 Arter, af hvilke et Par enkelte ganske vist stadigt er usikre. En engelsk Udgave af LANDT's Bog¹ slutter sig nær til Originalen; af Fuglene — omtalt pp. 218 — 252 — er enkelte, nemlig Jagtfalken og Mosehornuglen, ikke medtaget, andre er forkortet.

Dette var altsaa Resultatet, man var naaet til ved Aarhundredskiftet. Gennem et Par Aarhundreders Virksomhed var man kommet saa vidt, at man kendte Færøernes faste Fugle verden fuldstændig, ikke blot hvilke Arter, der yngede paa Øerne, men ogsaa Fuglenes Yngleforhold, Træk, Talforhold, Ernæring, Fangst o. a., og ved Siden af var man klar over, at en Del Trækfugle regelmæssigt viste sig ved Øerne, ligesom flere sjældnere Gæster mer tilfældigt var truffet. Med LANDT begynder den »moderne« Ornithologi, hvor det Grundlag, de Gamle havde lagt, blev forbedret og vor Viden forøget, dog uden at vor Opfattelse af den færøiske Fuglefaunas Præg er blevet forandret. Særlig gennem talrige tilfældige Gæster er i Tidens Løb Antallet af fra Færøerne kendte Fuglearter hurtigt steget og er nu (1934) ikke mindre end 197.

Fra LANDT kan Udviklingen af den færøiske Ornithologi følges direkte til vore Dage, men det er i nærværende Afhandling forsøgt at fremstille, at der før Fremkomsten af LANDT's Bog, der af mange fejlagtigt betragtes som det første Bidrag til Kendskabet om Færøernes Naturhistorie, ligger en lang Periode, i hvilken der for Ornithologiens Vedkommende blev ydet ikke saa ringe en Indsats.

¹ A Description of the Feroe Islands, etc. London 1810.